



Fundusze Europejskie  
dla Lubuskiego



Rzeczpospolita  
Polska

Dofinansowane przez  
Unię Europejską



Plan  
Strategiczny dla  
Wspólnej  
Polityki  
Rolnej  
na lata 2023-2027



Lokalna Grupa Działania  
ZIELONE ŚWIATŁO

# Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność do realizacji w okresie 2023-2027 Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło



## SPIIS TREŚCI

### Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD.....	4
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	7
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR.....	13
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	20
Rozdział V Spójność, komplementarność, synergia.....	28
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	33
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	35
Rozdział VIII Plan działania.....	37
Rozdział IX Plan finansowy.....	38
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	40
Wykaz rysunków.....	42
Wykaz wykresów.....	42
Wykaz tabel.....	42
Załącznik nr 1 do Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielone Światło – Cele i przedsięwzięcia.....	43
Załącznik nr 2 do Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielone Światło na lata 2023-2027 – Plan działania.....	44
Załącznik nr 3 do Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielone Światło na lata 2023-2027 – Budżet LSR.....	48
Załącznik nr 4 do Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielone Światło na lata 2023-2027 – Plan wykorzystania budżetu.....	49

## Rozdział I. Charakterystyka LGD

### Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

<b>Nazwa</b>	„Lokalna Grupa Działania Zielone Światło”
<b>Nazwa skrócona</b>	LGD Zielone Światło
<b>Status prawny</b>	stowarzyszenie
<b>Data wpisu do rejestru stowarzyszeń</b>	28.04.2004 r.
<b>KRS</b>	0000205495
<b>NIP</b>	9261639792
<b>REGON</b>	080284584

Lokalna Grupa Działania Zielone Światło jest pozarządową organizacją, która łączy podmioty gospodarcze, publiczne, organizacje pozarządowe oraz grono osób fizycznych. LGD obejmuje swoim zasięgiem pięć gmin powiatu krośnieńskiego w województwie lubuskim: Bobrowice, Bytnicę, Dąbie, Krosno Odrzańskie i Maszewo.

Stowarzyszenie daje „zielone światło” wszelkim inicjatywom, które mają korzystny wpływ na życie mieszkańców. W wyniku podejmowanych działań następuje rozwój przedsiębiorczości, powstają nowe i rozwijają się już istniejące podmioty gospodarcze. Wzrasta również atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna regionu, tworzone są nowe ścieżki rowerowe, place zabaw i siłownie zewnętrzne, a świetlice wiejskie są odnawiane i wyposażane. Stowarzyszenie dba także o zachowanie dziedzictwa historycznego, odnawiając zabytkowe obiekty. Dzięki aktywności LGD region nieustannie się rozwija i staje się coraz bardziej atrakcyjny. Sprawne wykorzystanie środków europejskich przyczynia się zarówno do rozwoju obszaru, jak i lokalnej społeczności. Szczególnie istotny jest fakt, że to sami mieszkańcy mają wpływ na poprawę rzeczywistości, w której funkcjonują. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło” to grupa partnerska, która była tworzona przez wiele lat, ewoluowała i zmieniała się, ale zawsze jej celem było wspólne działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru. Proces budowania grupy partnerskiej trwa nieprzerwanie od 2004 i jest procesem otwartym i ciągłym. Z ramach swoich działań prowadzimy dialog między partnerami, wywodzącymi się z trzech odmiennie funkcjonujących sektorów, reprezentujących różne grupy interesów.

Członkiem zwyczajnym LGD Zielone Światło są osoby fizyczne i osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. W okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020 LGD skutecznie realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w ramach osi Leader PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, łącznie z komplementarnymi projektami, na które LGD nieustannie pozyskuje środki. LGD rozwija inicjatywy partnerskie służące aktywizacji społeczności lokalnych. LGD ma duże doświadczenie we współpracy partnerskiej oraz w rozwoju lokalnym opartym o partycypację mieszkańców i partnerów wszystkich sektorów. Nadzór nad LGD Zielone Światło sprawuje Marszałek Województwa.

LGD Zielone Światło, oprócz walnego zebrania członków, zarządu i organu kontroli wewnętrznej, posiada Radę, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR oraz ustalenia kwoty wsparcia.

Nazwa partnerstwa brzmi: Lokalna Grupa Działania Zielone Światło (LGD Zielone Światło).

### Potencjał LGD

#### Opis sposobu powstawania i doświadczenie LGD

LGD Zielone Światło powstało w 2004 roku z inicjatywy sektora publicznego tj. ówczesnych władarzy Gmin: Krosno Odrzańskie, Maszewo i Bytnica, poprzez dostosowanie istniejącego od 2002 r. Stowarzyszenia Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Powiatu Krośnieńskiego do wymogów wynikających z ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W wyniku konsultacji i spotkań z mieszkańcami – przedstawicielami sektora społecznego i gospodarczego Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 28.04.2004 r. pod nr 0000205495 i swoim zasięgiem objęło 3 gminy: Krosno Odrzańskie, Maszewo i Bytnica.

Celem powstania LGD było wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W okresie programowania 2007-2013 LGD, na podstawie umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR w ramach podejścia LEADER realizowała strategię w oparciu o następujące cele:

- Rozwój turystyczny, ekologiczny i kulturowy obszaru objętego LSR.
- Podniesienie aktywności społecznej mieszkańców.
- Rozwój gospodarczy regionu szansą na lepszą jakość życia mieszkańców z obszaru LGD Zielone Światło.

W perspektywie finansowej 2014-2020 r. określono następujące cele strategii:

- Rozwinięta turystyka, rekreacja lub kultura na obszarze objętym LSR
- Rozwinięta przedsiębiorczość i zwiększone zatrudnienie na obszarze LSR
- Wzmocniony kapitał społeczny na obszarze LSR

LGD w ramach swojej działalności pozyskiwała środki publiczne na realizację projektów/operacji na rzecz społeczności lokalnych oraz posiada doświadczenie w realizacji projektów w partnerstwie. Lokalną Grupę Działania tworzą podmioty, które uczestniczyły w realizacji LSR w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, posiadają doświadczenie w realizacji LSR, co ma kluczowe znaczenie dla wdrażania planowanej LSR. Zrealizowane działania były podejmowane i realizowane z inicjatywy lokalnych społeczności. Działania przyczyniły się do powstania licznych stowarzyszeń, grup zrzeszających lokalnych liderów, grup nieformalnych, które są zainteresowane dalszą pracą na rzecz społeczności lokalnej i rozwoju własnych miejscowości. Efektywne wykorzystanie środków w ramach LSR przyczyniło się do rozwoju obszaru. Szczególnie istotny był fakt, iż to sami mieszkańcy mieli wpływ na poprawę rzeczywistości, w której funkcjonują. Sami diagnozowali problemy, które chcą rozwiązać oraz zainicjowali działania w obszarach, które wymagały interwencji. LGD Zielone Światło zachowało ciągłość działalności i zamierza kontynuować swoją politykę w okresie programowania 2021-2027. Głównymi priorytetami będzie podejmowanie dalszych działań w kierunku rozwoju turystycznego, społeczno - gospodarczego obszaru oraz aktywizacji i integracji społecznej.

### **Potencjał ludzki LGD - Doświadczenie personelu niezbędne do zarządzania LGD**

Zarówno samo stowarzyszenie, jak i jego członkowie posiadają bogate doświadczenie w realizacji projektów o różnej tematyce i zakresach, których wspólnym założeniem był rozwój lokalny obszarów wiejskich, aktywizacja społeczna oraz podniesienie atrakcyjności i jakości życia mieszkańców. Lokalna Grupa Działania Zielone Światło jest organizacją ludzi otwartych na nowych członków, którzy chcą wspólnie realizować cele zmierzające do zrównoważonego rozwoju regionu.

Stowarzyszenie posiada członków zwyczajnych, wspierających i honorowych. Głos stanowiący przysługuje członkom zwyczajnym Stowarzyszenia. Członkami Stowarzyszenia mogą zostać osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. Członkowie Rady posiadają wieloletnie doświadczenie w ocenie wniosków, przez wiele lat swojej działalności wypracowali pogłębione partnerstwo, które oparte jest na skutecznej komunikacji oraz wspólnym podejmowaniu decyzji. W swoim funkcjonowaniu polega na doświadczeniu swoich członków jak również słucho głosów mieszkańców, organizacji i instytucji z obszaru. Założona na wstępie współpraca trójsektorowa zapewnia postrzeganie potrzeb lokalnych społeczności z szerszej perspektywy.

Kadra LGD posiada doświadczenie niezbędne do zarządzania LGD i realizacji LSR. Kadre zarządzającą reprezentują osoby które brały udział w zarządzaniu LGD oraz które realizowały operacje w ramach LSR w poprzednim okresie programowania 2007-2013, 2014-2020. Przynajmniej 50% pracowników zatrudnionych w biurze LGD posiada doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym. W celu dalszego podnoszenia ich wiedzy i kompetencji pracownicy uczestniczyć będą w szeregu szkoleń w zakresie zarządzania LGD i realizacji LSR.

### **Reprezentatywność LGD**

#### **Charakterystyka partnerów/członków**

LGD „Zielone Światło” jest partnerstwem trójsektorowym. W skład LGD wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Przewiduje się przyjmowanie nowych członków oraz stopniowe włączanie nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych oraz poszerzanie reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk w wyniku czego LSR będzie modyfikowana w celu dostosowania się do potrzeb zgłaszanych przez przyszłych i obecnych członków. Nowi członkowie są przyjmowani do Stowarzyszenia uchwałą Zarządu po spełnieniu przez nich warunków opisanych w statucie z chwilą jej podjęcia.

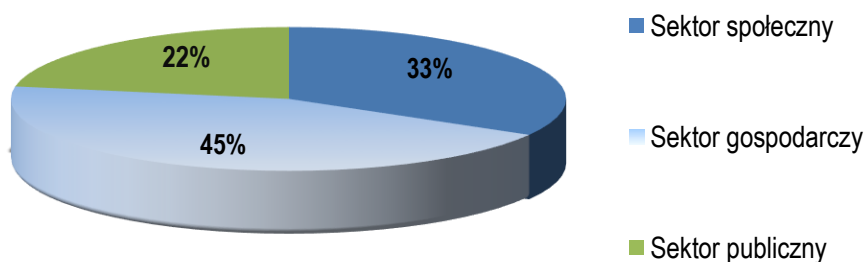
Struktura LGD odzwierciedla kierunki w jakim strategia będzie realizowana tj. na rzecz rozwoju turystycznego i rekreacyjnego obszaru z myślą o zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej oraz na rzecz sektora gospodarczego i społecznego w kierunku rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz aktywizacji i integracji społecznej.

### Poziom decyzyjny – Rada Decyzyjna

Rada Decyzyjna (Rada) jest organem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło odpowiedzialnym za wybór operacji na poziomie lokalnym i zapewnienie, że wybrane operacje są zgodne z Lokalną Strategią Rozwoju. Członkowie Rady wybierani są przez Walne Zebranie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło. Członkami Rady są przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Skład organu decyzyjnego gwarantuje bezstronność w podejmowaniu decyzji oraz umożliwia szybką weryfikację prowadzonego rejestru interesów w celu zapobiegania, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji o wyborze wniosku do dofinansowania. Rada LGD składa się z 8-10 członków.

Członkowie Rady – organu decyzyjnego posiadają doświadczenie i kwalifikacje niezbędne do przeprowadzania oceny i wyboru wniosków w ramach LSR. Posiadają doświadczenie zarówno w ocenie i wyborze wniosków realizowanych w ramach LSR 2007-2013 oraz 2014-2020, jak i w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

**Wykres 1. Przedstawiciele grup interesu sektorów w Radzie LGD**



Źródło: Opracowanie własne

Ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny. Zapewnienie braku dominacji pojedynczej grupy interesu oraz unikania konfliktu interesów było analizowane w kontekście LSR, jej celów, przedsięwzięć i grup docelowych oraz uwzględniało powiązania branżowe. W celu bieżącej analizy i weryfikacji tych danych LGD prowadzi rejestr interesów członków organu decyzyjnego. Decyzje Rady dotyczące oceny i wyboru wniosków podejmowane są w drodze uchwały.

LGD zapewnia również ograniczenie reprezentowania sektora społeczno-gospodarczego przez osoby związane z sektorem. Funkcje członków organu decyzyjnego będą pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do organu decyzyjnego – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Szczegółowe zasady w zakresie funkcjonowania Rady tj. wyboru członków, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokolowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego określa Regulamin Rady Decyzyjnej Lokalnej Grupy Działania oraz Statut LGD.

### Zasady funkcjonowania LGD

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło jest Statut. Statutowymi organami Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło są:

- Walne Zebranie Członków,

- Rada Decyzyjna,
- Zarząd,
- Komisja Rewizyjna.

Dla skutecznego wdrażania LSR wykorzystane zostaną mechanizmy w zakresie zarządzania, w tym współpracy i koordynacji, jak również monitorowania i ewaluacji strategii nawiązujące do podstawowych zasad podejścia LEADER, tj. partycypacji, otwartości, zintegrowanej aktywności, przejrzystości oraz elastyczności. Obejmują one:

- sprawny system zarządzania obejmujący m.in. instrumenty wykonawcze (w tym procedury, regulaminy) i administracyjno-organizacyjne (m.in. umowy i porozumienia, stałe doskonalenie zawodowe pracowników biura, zarządu, rady LGD, korzystanie z wiedzy i umiejętności członków LGD, badanie jakości funkcjonowania biura i udzielanego wsparcia, stosowanie w codziennej pracy biura różnych metod zarządzania projektowego, w tym nowoczesnych metod służących wypracowaniu nowych pomysłów i innowacyjnych rozwiązań, korzystania z narzędzi cyfrowych wspomagających pracę oraz stosowanie elastycznych form pracy, w tym pracy zdalnej);
- sprawny system współpracy i komunikacji uwzględniający narzędzia na rzecz wzmocnienia partnerstwa oraz dialogu wewnątrz samego LGD, jak i z podmiotami poza LGD poprzez np. częste korzystanie z formuły pracy w zespołach roboczych/tematycznych, co powinno promować kolegialny i zrównoważony sposób podejmowania decyzji;
- narzędzia na rzecz podnoszenia świadomości i zwiększania udziału samych członków LGD oraz mieszkańców i interesariuszy z obszaru LGD w realizację LSR, zachęcania do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR z zagwarantowaniem informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku;
- narzędzia na rzecz zapewnienia skutecznej komunikacji poprzez stosowanie w ramach Planu komunikacji m.in. różnorodnych i przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji (nie tylko formalnych) oraz dobrej praktyki zasad prostego języka udostępnionych na portalu [www.funduszeuropejskie.gov.pl](http://www.funduszeuropejskie.gov.pl);
- sprawny system monitorowania i ewaluacji pozwalający na bieżącą i rzetelną weryfikację stopnia osiągnięcia celów i wskaźników, szczegółowo opisany w rozdziale X Monitoring i ewaluacja, a także wprowadzania zmian i aktualizacji LSR opisany w rozdziale VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.

Stowarzyszenie prowadzi biuro, posiadane zaplecze organizacyjne pokazuje zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii. Sposób uchwalania dokumentów wewnętrznych określa statut LGD. W przypadku wystąpienia konieczności aktualizacji dokumenty są zmieniane za pośrednictwem biura LGD poprzez przygotowanie i przedłożenie wniosku do organu, w którego kompetencjach leży uchwalanie dokumentu.

## Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.

### Obszar LGD

Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje spójny obszar pięciu gmin tj. Gminę Krosno Odrzańskie – gmina miejsko-wiejska, Gminę Dąbie - gmina wiejska, Gminę Bobrowice - gmina wiejska, Gminę Maszewo - gmina wiejska, Gminę Bytnica - gmina wiejska o łącznej powierzchni 991 km<sup>2</sup> oraz łącznej liczbie ludności 30 592 osób. Tereny wiejskie zajmują obszar 983 km<sup>2</sup> tj. ponad 99% procent powierzchni LSR. Na terenach wiejskich mieszka 19 644 osób, tj. 64,2% ogółu ludności obszaru. Wszystkie gminy leżą na terenie województwa lubuskiego i na terenie powiatu krośnieńskiego w związku z czym całość znajduje się w województwie objętym możliwością wielofunduszowego finansowania realizacji operacji.

Jedną z gmin z obszaru objętego LSR – Gmina Bytnica jest zagrożona trwałą marginalizacją wg „Zaktualizowanej listy gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027” dostępnej na stronie <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD

Gmina	Powierzchnia (km)	Liczba mieszkańców
Krosno Odrzańskie w tym miasto	212 8	17 391 10 945
Dąbie	171	4 946
Bobrowice	185	3 127
Maszewo	214	2 768
Bytnica	209	2 360
<b>Obszar LSR</b>	<b>991</b>	<b>30 592</b>

Źródło danych: GUS. Dane stan na dzień 31.12.2020 r.

Rysunek 1. Mapa obszaru LGD Zielone Światło oraz gmin znajdujących się na obszarze.





## **Spójność przestrzenna**

Lokalna Grupa Działania obejmuje swym zasięgiem pięć gmin, w tym 4 gminy wiejskie tj. Maszewo, Bytnica, Bobrowice, Dąbie oraz gminę miejsko-wiejską Krosno Odrzańskie, w tym miasto Krosno Odrzańskie. Obszar LSR jest spójny ze względu na kryterium geograficzne. Gminy objęte niniejszą strategią tworzą zwarty geograficznie obszar oraz znajdują się w obrębie jednej jednostki podziału terytorialnego kraju – powiatu krośnieńskiego, znajdującego się w zachodniej części województwa lubuskiego. Spójność obszaru ze względu na przynależność do jednej jednostki podziału administracyjnego stwarza silne więzi pomiędzy mieszkańcami obszaru.

Gminy tworzące LGD stanowią zwarty obszar w całości mieszczący się w promieniu 25km od jego centrum tj. miasta Krosno Odrzańskie, które jednocześnie jest siedzibą LGD Zielone Światło.

Obszar LSR zajmuje powierzchnię 991 km<sup>2</sup> w tym 983 km<sup>2</sup> zajmują tereny wiejskie. W obrębie obszaru znajduje się 59 miejscowości, w tym: 1 miasto, 4 wsie gminne, 73 sołectwa oraz przysiółki i osady o podobnych walorach i uwarunkowaniach, spójnych pod względem geograficznym i przyrodniczym, społeczno-gospodarczym, historycznym i kulturowym.

## **Spójność przyrodnicza**

Spójność obszaru określają wyjątkowe i wspólne cechy przyrodnicze takie jak lesistość, ukształtowanie terenu, klimat, rzeki, jeziora, ekosystemy i obszary ochronne. Obszar cechuje duże zalesienie, znacznie przewyższające średnią dla Polski wynoszącą 29,4%. Lasy zajmujące ponad 60% (63 107 ha) powierzchni obszaru stanowią wyjątkowo duże i zwarte ekosystemy leśne. Największy udział lesistości 76,8% występuje w gminie Bytnica, który jest jednym z najwyższych w Polsce. Najmniejsza lesistość występuje w gminie Krosno Odrzańskie – 48,3 %, która i tak znacznie przekracza średnią dla Polski. Występują tu w przeważającej większości bory sosnowe cechujące się wspaniałymi walorami inhalacyjnymi. Bogate runo leśne na całym obszarze obfituje w jadalne grzyby wykorzystywane każdego roku przez ludność miejscową jak i turystów.

Charakterystyczny dla krajobrazu obszaru jest układ naprzemianległych obniżen pradolin i pasów wysoczyznowych, które stawiają obszar wśród najciekawszych i najatrakcyjniejszych obszarów województwa lubuskiego. Wpływa na to urozmaicony krajobraz z dużą ilością jezior i rzek oraz duża różnorodnością fauny i flory. Wspólnym punktem odniesienia jest położenie w dolinie Odry oraz Bobru, Pliszki i Gryżynki, które to rzeki łączą wszystkie gminy obszaru LSR. Piękne i czyste jeziora, liczne stawy i strumienie znajdujące się we wszystkich gminach LGD, stanowią wizytówkę tego obszaru oraz warunkują jego turystyczne wykorzystywanie. Cały obszar LSR charakteryzuje się bogatą przyrodniczą różnorodnością, wynikającą z istnienia ekosystemów łąkowych, leśnych i wodno-bagiennych, które również znalazły swoje odzwierciedlenie w czynnej ochronie przyrody. LGD może poszczycić się istnieniem na swoim obszarze dwóch parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, wielu użytków ekologicznych i pomników przyrody. Spójność przyrodniczą obszaru determinuje również spójna polityka wykorzystania posiadanego bogactwa przyrodniczego, która w każdej gminie kieruje się w stronę rozwoju turystyki i rekreacji. W obrębie obszaru LSR znajdują się dwa parki krajobrazowe – Gryżyński Park Krajobrazowy i Krzesiński Park Krajobrazowy, a także obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne i wiele pomników przyrody. Obszar gmin objętych LSR cechuje różnorodne środowisko przyrodnicze, wysoka lesistość i możliwość korzystania z owoców lasów (runo leśne – grzyby, jagody, polowania, wycieczki a nawet noclegi w lesie), obecność rzek, jezior, innych zbiorników wodnych.

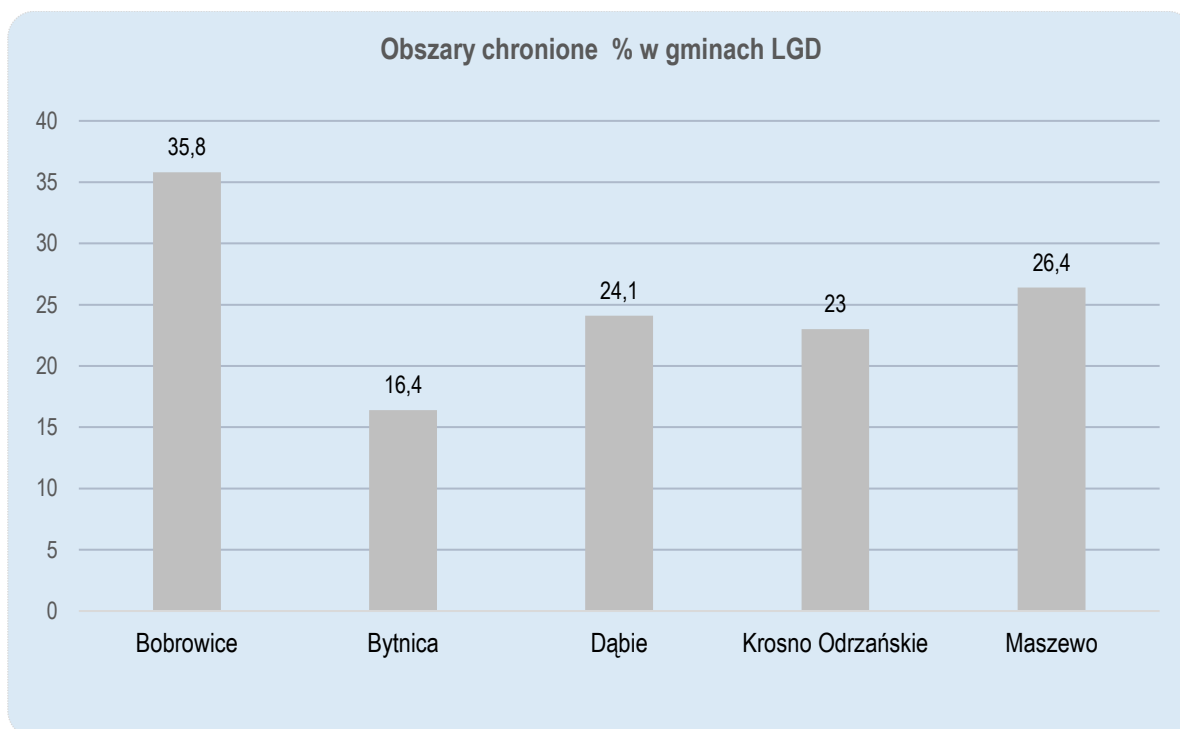
Bogactwem obszaru LSR są jeziora, które zajmują obszar 540 ha. Nie należą one do największych, ale ich atrakcyjne położenie, wyższe temperatury powietrza niż w innych regionach kraju, a tym samym i dłuższy sezon kąpielowy, większe nasłonecznienie, mniejsze i rzadziej występujące opady atmosferyczne oraz słabe wiatry, podnoszą ich atrakcyjność dla celów turystycznych. Liczne jeziora determinują rozwój turystyki ale również częściowo zagospodarowane stanowią istniejącą bazę turystyczną. Na terenie gminy Bobrowice znajdują się jeziora: Piaszno (bezodpływowe jezioro we wsi Bronków), Jezioro Wełmickie, Jezioro Jańsko (płytkie o bagnistych brzegach) i Bleszno, z którego wypływa rzeka Jeziornica. Nad Jeziorem Jańsko występują stanowiska skupiające kilka gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi. W gminie Dąbie Turystyczną atrakcyjność podkreślają cztery jeziora otoczone sosnowym drzewostanem. Zwłaszcza godne uwagi jest Jezioro Wielkie o powierzchni lustra wody 31ha i długości linii brzegowej 3020m. Jeziora na terenie gminy są otoczone lasami sosnowymi, woda w Jeziorze Wielkim jest zaliczana do I klasy czystości. Wody stojące zajmują ponad 300 ha powierzchni gminy Maszewo. Na powierzchnię tą składają się zarówno jeziora jak i stawy sztuczne, położone głównie w rynnach polodowcowych i w większości wykorzystywane jako akweny hodowli ryb. Największe zbiorniki wodne to: Trzebisz, Graniczne, Klepacz, Żabnik, Długi Staw, Diabelski Staw oraz starorzeczka Odry. W gminie Bytnica znajdują się liczne jeziora, z których najurokliwsze to jezioro Głębokie z wyspą, jezioro Kuchenne oraz Środkowe otaczające miejscowość Bytnica oraz Jezioro Gryżyńskie, które należy do najczystszych i najpiękniej położonych akwenów Środkowego Nadodrza. Znajduje się ono w północnej części malowniczego Gryżyńskiego Parku

Krajobrazowego. Akwen nie ma żadnego powierzchniowego dopływu, kontaktuje się jednak w dużym stopniu z wodami podziemnymi. Miejscowości typowo wypoczynkowe nad jeziorami w gminie Krosno Odrzańskie to: Łochowice, Osiecznica i Szklarka Radnicka. Pobliskie jeziora w Łochowicach i Osiecznicy zachęcają do letniego relaksu na odnowionych plażach, na które można bezpiecznie dotrzeć ścieżkami rowerowymi.

Obszar LGD jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów Ziemi Lubuskiej. Niewątpliwie największe jego bogactwo to liczne jeziora i lasy. Dzięki nim obszar LGD jest miejscem poszukiwanym przez turystów, którzy z jednej strony szukają możliwości uprawiania czynnego wypoczynku, z drugiej natomiast spokoju, ciszy, czystego powietrza i obcowania z przyrodą. Ze względu na wyjątkowe walory przyrodniczo-historyczne oraz położenie przygraniczne obszar turystyka ma szansę stać się głównym motorem jego rozwoju. W szczególności warto wskazać na następujące rodzaje turystyki do których jest predestynowany obszar ze względu na posiadane potencjały przyrodnicze i kulturowe:

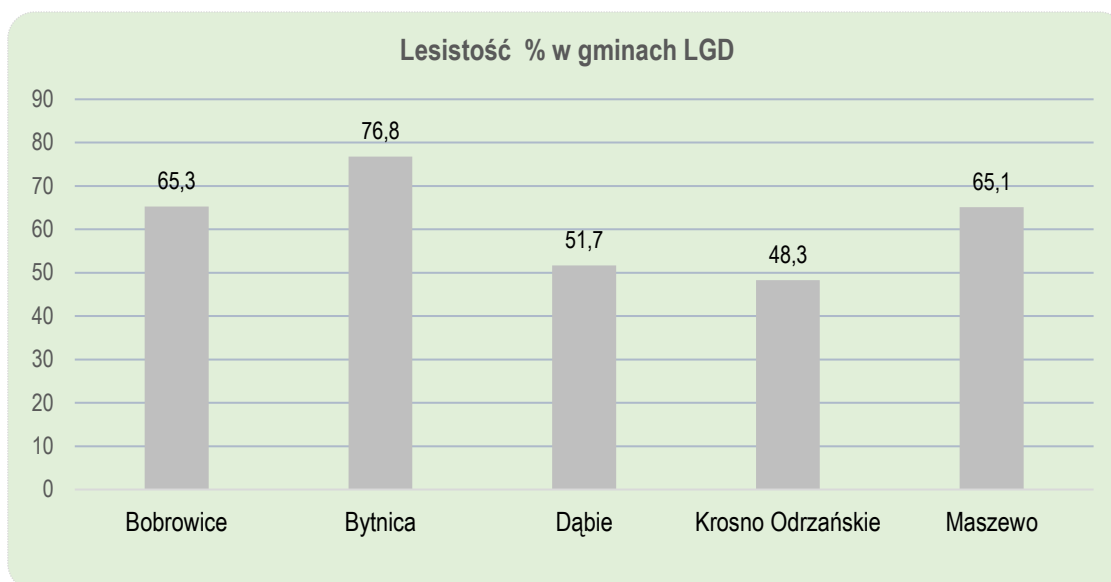
- turystyka rodzinna, oparta na zróżnicowanej ofercie oraz bezpieczeństwie i spokoju,
- turystyka weekendowa, rozwijająca się dzięki bardzo dogodnemu położeniu komunikacyjnemu względem obszarów aglomeracyjnych,
- bardzo szeroko rozumiana turystyka przyrodnicza, oparta na kontrolowanym eksploataowaniu zasobów środowiska naturalnego, w tym wędkarstwo, zbieranie runa leśnego, łowiectwo itp.,
- turystyka edukacyjna, z takimi rodzajami turystyki jak: turystyka krajoznawcza, edukacja przyrodnicza,
- turystyka kulturowa, której rozwój może obejmować zwiedzanie materialnego dziedzictwa obszaru (pałace, parki, kościoły, zabytki kultury przemysłowej i rolnej itp.), udział w lokalnych imprezach, zwłaszcza takich, które wyrastają z lokalnych obrzędów, tradycji i historii, bezpośrednie poznawanie kultury obszaru poprzez spotkania z interesującymi mieszkańcami.

**Wykres 2. Udział procentowy obszarów prawnie chronionych na terenie LGD na dzień 31.12.2020 r.**



Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

**Wykres 3. Udział lasów w gminach LGD**



Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

### **Spójność historyczna i kulturowa**

Cały obszar LSR cechuje wspólna historia, którą od początku kreował fakt, że jest on terenem granicznym położonym w bliskiej odległości ziem niemieckich. Gród krośnieński istniał już co najmniej od połowy VIII wieku. Zamieszkujące te ziemie słowiańskie plemię Dziadoszan znalazło się w X wieku pod panowaniem Mieszka I i weszło w skład ukształtowanego organizmu państwowego – Polski piastowskiej. Okoliczne tereny były wtedy pokryte „nieprzebytą puszcza”. Przez wieki znajdujący się nad brodem na Odrze gród z przyległymi osadami był celem ataków zbrojnych i wielokrotnie przechodził spod jednego panowania pod inne, również panowanie władców niemieckich. Co wiązało się z wielokrotną przymusową migracją ludności na przestrzeni wieków. Ostatnia miała miejsce w 1945 roku, po zakończeniu działań związanych z II Wojną Światową, kiedy to ludność niemiecka musiała opuścić te ziemie a w jej miejscu pojawiła się fala polskich przesiedleńców w dużej mierze złożona z ludności przymusowo wysiedlonej zza Buga. Przyjechało w te rejony również bardzo wielu mieszkańców Wielkopolski, Mazowsza czy Lubelszczyzny. Analizując warstwę narodowościową i etnograficzną obszaru LGD należy stwierdzić, że zamieszkały jest on głównie przez polską ludność napływową – stanowi, więc swoisty tygiel kulturowy - mieszkankę tradycji i kultury mieszkańców różnych rejonów Polski, która zasiedliła te tereny po II wojnie światowej. Mieszanka ludnościowa stała się powodem powstania na obszarze bogatych i różnorodnych tradycji i kultur. Na ich bazie przez 70 lat wyodrębniła się lokalna, specyficzna kultura oraz następowało tworzenie, nowych tradycji zawierających różne elementy kultur napływających społeczności, które mocno zakorzeniły się w obecnej kulturze obszaru, dzięki czemu mieszkańcy łączą wspólne potrzeby i oczekiwania. Wielokulturowość i wspólna historia obszaru LGD są bardzo istotnymi elementami, które oprócz możliwości wykorzystania ich w ofercie turystycznej są niezbędne do kształtowania tożsamości mieszkańców, jak również do ich zaktywizowania. Jednak wciąż żywe różnice kulturowe, zwłaszcza wśród starszych mieszkańców wymagają szerokich działań integracyjnych angażujących jak największą ilość różnych środowisk między innymi poprzez wspieranie działających organizacji, cyklicznych wydarzeń społecznych i działań lokalnych samorządów.

Teren obszaru objętym LSR posiadają bogatą historię. Dziedzictwo kulturowe obszaru partnerstwa charakteryzuje przede wszystkim różnorodność, przejawiająca się zróżnicowanym krajobrazem kulturowym pod względem form architektonicznych, stylowych i cech kulturowych. Szczególnie obszary wiejskie zachowały w dużym stopniu cechy historyczne i ład przestrzenny, harmonijnie skomponowany z przyrodniczym otoczeniem, stanowiącym element podnoszący walory krajobrazu kulturowego. Na terenie obszaru partnerstwa mieści się szereg obiektów o walorach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

### **Spójność społeczna obszaru**

Obszar LSR zamieszkuje 30 592 mieszkańców (w tym 15 394 kobiet), z czego na terenach wiejskich mieszka 19 644 osób, tj. 64,2% ogółu ludności obszaru. Analiza rozwoju potencjału demograficznego obszaru wskazuje, iż potencjał ten ulega niekorzystnym zmianom. Na przestrzeni ostatnich kilku lat zmniejszyła się ludność wszystkich gmin obszaru LSR. Przede wszystkim zauważalny jest duży spadek ilości mieszkańców miasta Krosno Odrzańskie w okresie ostatnich siedmiu lat.

Porównując z rokiem 2013 na koniec 2020 roku liczba mieszkańców obszaru zmniejszyła się o 1674 osoby. Opierając się na prognozie demograficznej można stwierdzić, iż liczba ludności będzie nadal systematycznie spadać zwłaszcza na terenie miasta.

### **Kapitał społeczny**

Znaczna większość mieszkańców z obszaru objętego LGD to ludność napływowa, cechuje ją różnorodność kulturowa spowodowana powojenną migracją. Historia i kultura, która łączy mieszkańców wyodrębniła się po 1945 roku. Widoczny jest trend budowania własnej, wspólnej tradycji. Przejawia się to w kultywowaniu podobnych tradycji, zwyczajów oraz obrzędów podczas organizowanych imprez kulturalnych i ludowych, takich jak dożynki i festyny oraz promowaniu lokalnych potraw przywiezionych z różnych części Polski, Ukrainy, Białorusi, Rosji, Niemiec itp. Brak rdzennej spójności kulturowej przechodzi zatem w spójność opartą na wspólnie podejmowanych inicjatywach mających na celu rozwijanie i promowanie stosunkowo młodej tradycji lokalnej. Kultywowanie dziedzictwa kulturowego stanowi o odrębności i wyjątkowości, wyróżnia mieszkańców tych obszarów spośród innych społeczności i czyni ich niepowtarzalnymi. Różnorodność kulturowa mieszkańców jest ważnym atutem, który stanowi o ich atrakcyjności, wpływa na rozwój obszarów wiejskich, powodując ożywienie gospodarcze tych terenów. Główny cel jaki motywuje mieszkańców do działania to poprawa wizerunku oraz rozwoju własnych wsi. Jednym z nielicznych elementów wspólnych dziedzictwa kulturowego osadników, które zachowało się z ich miejsc pochodzenia są kulinaria. Ma to odzwierciedlenie tematyce wydarzeń integrujących mieszkańców na obszarze. Poprzez lata wspólnej pracy na obszarze LSR powstało kilka wydarzeń specyficznych, promujących lokalne produkty wywodzące się z kultury, dziedzictwa i tradycji, które mocno zakorzeniły się w kulturze obszaru i które mają bezpośredni wpływ na cały obszar LSR. Mieszkańcy, którzy je organizują posiadają duże doświadczenie i profesjonalizm organizacyjny, które spowodowały, że stały się wydarzeniami o zasięgu ponadlokalnym, a nawet ponadregionalnym. Pozytywnym czynnikiem ich organizacji jest również znaczny wzrost integracji społecznej mieszkańców obszaru. Negatywnym aspektem jest niski poziom ich finansowania, niewielkimi środkami własnymi wsi co sprawia, iż nie stanowią one działań skutecznych i profesjonalnych w takim stopniu w jakim oczekiwaliby tego mieszkańcy. Poziom aktywności społecznej i integracji nie jest jednak jednakowy na całym obszarze LSR. Są miejscowości gdzie aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców jest na bardzo niskim poziomie. Nie podejmuje się tam żadnych większych inicjatyw społecznych, za wyjątkiem działań realizowanych w ramach funkcjonujących w każdym sołectwie funduszy sołeckich. Główne problemy jakie wykazują organizacje to niski potencjał finansowy w organizacji inicjatyw aktywizujących i integrujących mieszkańców, starzejący się lokalni liderzy, brak zainteresowania ze strony młodych mieszkańców w zaangażowanie społeczne i chęć przejęcia inicjatywy. Brak środków finansowych na organizację lub ich niewielki poziom powoduje utrudnienia w osiąganiu założonych celów. Planując działania w LSR chcemy rozwijać aktywność mieszkańców, wpływać na większą aktywizację i integrację sektora społecznego. Głównym zadaniem będzie wsparcie lokalnych społeczności w funkcjonowaniu oraz organizacji nowych wydarzeń oraz wydarzeń specyficznych dla obszaru. Ponadto chcemy wspierać organizacje społeczne w podejmowanych przez nich działaniach w zakresie integracji i aktywizacji społecznej. Przede wszystkim będą wspierane działania mogące zintegrować mieszkańców w obszarze kultywowania dziedzictwa kulturowego, obyczajów, tożsamości i inne działania bezpośrednio wzmacniające kapitał społeczny oraz aktywizujące grupy wskazane jako w niekorzystnej sytuacji-kobiety, oraz ludzi młodych i seniorów. Na obszarze LGD organizowane są wydarzenia przez lokalne społeczności promujące lokalne produkty, które już na trwałe wpisały się w lokalną kulturę

- Budachowski Festyn Ruskich Pierogów
- Święto Pieczonego Ziemniaka w Dobrosułowie
- Święto Karpia
- Turniej Rycerski o Pierścień Świętej Jadwigi
- Festiwal Kultury Łowieckiej

Inicjowane są też nowe inicjatywy lokalne :

- Rybobranie
- Festiwal Win Musujących
- Festiwal Naleśnika.

### **Podsumowanie**

Jak widać obszar objęty LSR i ludność go zamieszkująca cechują się dużą spójnością i wspólnymi potrzebami oraz problemami. Terytorium jest spójne społecznie i funkcjonalnie, charakteryzuje się bardzo dużym potencjałem turystycznym dzięki niepowtarzalnym walorom przyrodniczym, bliskości przyrody, bogactwu kulturowemu i historycznemu. Mieszkająca na jego

terenie ludność przez lata wytworzyła unikalną tożsamość opartą na wielokulturowości, różnym pochodzeniu ale wspólnych problemach i potrzebach. To co jest atrakcyjne dla turystów jest jednak źródłem niedogodności dla mieszkańców. Duże zalesienie powoduje znaczne odległości między miejscowościami i utrudnienie z dostępem do służby zdrowia, szkolnictwa, placówek handlowych czy urzędów, są one szczególnie odczuwalne dla osób starszych czy nieposiadających samochodu albo prawa jazdy. W tych warunkach konieczna jest stała pomoc mieszkańcom zapobiegająca ich izolacji i wykluczeniu a także wyludnieniu obszaru.

Biorąc pod uwagę specyfikę społeczno-gospodarczą obszaru, możemy powiedzieć, że obszar LGD zamieszkuje 30592 ludności. Gęstość zaludnienia jest niska. W strukturze wiekowej dominuje ludność w wieku produkcyjnym. W ramach realizacji działań związanych z diagnozą partycypacyjną (ankiety, spotkania informacyjne w gminach, spotkania grup roboczych) dokonano identyfikacji grup społecznych, które szczególnie wymagają słabo angażują się w aktywność i życie społeczne obszaru. Na obszarze LGD Zielone Światło tymi grupami są ludzie młodzi do 25 roku życia. W związku z tym w LSR zaplanowano działania aktywizacyjne dla tej grupy społecznej.

Dodatkowo ramach powyższych działań na obszarze LGD zdiagnozowane zostały osoby grupy, dla których zostały zaplanowane działania aktywizacyjne, które będą miały na celu włączać te grupy w życie społeczno-gospodarcze obszaru LGD Zielone Światło. Grupy wymagające wsparcia:

- Osoby w niekorzystnej sytuacji- Kobiety,
- Ludzie młodzi - do 25 roku życia
- Seniorzy 60+

### Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru objętego działaniami Stowarzyszenia LGD Zielone Światło została wypracowana w oparciu o szerokie partnerstwo lokalne. Model ten określa się mianem partycypacyjnego – polegającego na angażowaniu w proces planowania strategicznego lokalnych liderów społeczno-gospodarczych, przy wykorzystaniu metod umożliwiających liczny udział, w procesie tworzenia strategii mieszkańców obszaru działania LGD Zielone Światło. Aktywne włączenie się mieszkańców stało się niezbędne w zakresie podejmowanych działań określających wspólne wartości, problemy, potrzeby i aspiracje mieszkańców.

Dokument Lokalnej Strategii Rozwoju wypracowany został z wykorzystaniem takich partycypacyjnych metod jak:

- Grupa robocza ds. Lokalnej Strategii Rozwoju
- Punkt informacyjno-konsultacyjny
- Badania ankietowe
- Spotkania konsultacyjne
- Spotkania organów LGD
- Konsultacje społeczne Lokalnej Strategii Rozwoju
- Prowadzenie strony internetowej – utworzona zakładka „Przygotowanie LSR na lata 2021-2027”

**Tabela 2. Metody partycypacji**

L.p.	Metody partycypacji	Miejsce, przedział czasowy	Adresaci
1	<b>Grupa robocza ds. Lokalnej Strategii Rozwoju.</b> Praca na każdym etapie tworzenia LSR, analiza przeprowadzonych badań i wniosków sformułowanych podczas różnych form konsultacji społecznych. Do jej zadań należeć będzie: formułowanie propozycji rozwiązań, weryfikacja możliwości realizacji, przyjęcie rekomendacji, dokumentów, rozwiązań, przekazanie rozwiązań opinii publicznej. Uwzględnione wnioski będą miały wpływ na kształt celów, przedsięwzięć i rezultatów..	Krosno Odrzańskie 01.07.2022 r.-06.06.2023	Reprezentacji lokalnej społeczności, (pracownicy biura, członek zarządu, rady)
2	<b>Prowadzenie strony internetowej</b> – utworzona zakładka „Przygotowanie LSR na lata 2021-2027”	<a href="http://www.lgdzs.pl">www.lgdzs.pl</a> od 01.06.2022	Ogół społeczeństwa

3	<b>Punkt konsultacyjny - biuro LGD</b>	Krosno Odrzańskie od 27.05.2022 r. do 06.06.2023 r.	Ogół mieszkańców
4	<b>Badania ankietowe.</b> W celu dotarcia do możliwie szerokiego grona odbiorców opracowano ankietę, Dystrybucja w dwóch formach • Tradycyjna ankieta papierowa którą można było złożyć zarówno w formie papierowej jak i wysłać pocztą tradycyjną lub e-mail. • Ankieta on-line pozwala dotrzeć do większej liczby mieszkańców szybciej, łatwiej i taniej niż w przypadku tradycyjnych badań ankietowych.	Krosno Odrzańskie od 01.08.2022 r. do 28.02.2023 r.	Ogół mieszkańców
5	<b>Badanie opinii mieszkańców</b> przy wykorzystaniu narzędzi cyfrowych jak Messenger, e-mail, telefon.	Krosno Odrzańskie od. 01.07.2022 r. do 05.06.2023 r.	Ogół mieszkańców
6	<b>Organizacja otwartego spotkania warsztatowego w gminie Bobrowice.</b> Wskazanie szans związanych z rozwojem gminy. Potrzeby rozwojowe mieszkańców, w tym grupy osób wymagające szczególnego wsparcia w procesie wdrażania LSR. Dyskusja na temat celów rozwoju regionu, oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć, działań i inwestycji.	Bobrowice 09.09.2022 r.	Ogół mieszkańców
7	<b>Organizacja otwartego spotkania warsztatowego w gminie</b> Wskazanie szans związanych z rozwojem gminy. Potrzeby rozwojowe mieszkańców, w tym grupy osób wymagające szczególnego wsparcia w procesie wdrażania LSR. Dyskusja na temat celów rozwoju regionu, oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć, działań i inwestycji.	Dąbie 12.09.2022 r.	Ogół mieszkańców
8	<b>Organizacja otwartego spotkania warsztatowego w gminie Bytnica.</b> Wskazanie szans związanych z rozwojem gminy. Potrzeby rozwojowe mieszkańców, w tym grupy osób wymagające szczególnego wsparcia w procesie wdrażania LSR. Dyskusja na temat celów rozwoju regionu, oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć, działań i inwestycji.	Bytnica 14.09.2022 r.	Ogół mieszkańców
9	<b>Organizacja otwartego spotkania warsztatowego w gminie Maszewo.</b> Wskazanie szans związanych z rozwojem gminy. Potrzeby rozwojowe mieszkańców, w tym grupy osób wymagające szczególnego wsparcia w procesie wdrażania LSR. Dyskusja na temat celów rozwoju regionu, oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć, działań i inwestycji	Maszewo 16.09.2022 r.	Ogół mieszkańców
10	<b>Organizacja otwartego spotkania warsztatowego w gminie Krosno Odrzańskie.</b> Wskazanie szans związanych z rozwojem gminy. Potrzeby rozwojowe mieszkańców, w tym grupy osób wymagające szczególnego wsparcia w procesie wdrażania LSR. Dyskusja na temat celów rozwoju regionu, oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć, działań i inwestycji.	Krosno Odrzańskie 15.09.2022 r.	Ogół mieszkańców
11	<b>Organizacja o spotkania dla przedstawicieli Organów LGD.</b> Otrzymanie rekomendacji dotyczących dokumentów przygotowanych przez grupę roboczą: celów, wskaźników i planu działania przygotowanych przez grupę roboczą, procedury wyboru, Regulaminu Rady, propozycji kryteriów wyboru przygotowanych przez grupę roboczą, zasad monitorowania i ewaluacji przygotowanych przez grupę roboczą, planu komunikacyjnego przygotowanego przez grupę roboczą	Dąbie, 09.02.2023 r.	Członkowie Rady Decyzyjnej, Zarządu, Komisji Rewizyjnej
12	<b>Organizacja spotkań z repelentami grup- przedstawicielami trzech sektorów:</b> Dyskusja na temat przygotowanych elementów LSR. Konsultacja założeń LSR. Przedsięwzięcia LSR. Grupy docelowe, zakresy wsparcia, poziom wsparcia. Kierunki rozwoju. społeczny gospodarczy	Dobrosułów, 24.09.2022 r. Krosno Odrzańskie 08.02.2023 r.	Przedsiębiorcy, Lokalni liderzy, NGO, sołtysi przedstawiciele JSFP, NGO,

	publiczny	Krosno Odrzańskie 20.04.2023 r.	
13	<b>Konsultacje Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027</b> – zamieszczenie na stronie internetowej projektu LSR wraz z formularzem na którym lokalna społeczność mogła wnosić uwagi.	od 29.05.2023 r. do 05.06.2023 r.	Ogół mieszkańców
14	<b>Walne Zebranie Członków LGD</b> – konsultacje LSR z członkami. Przedstawienie celów lokalnej strategii rozwoju, przedsięwzięć, budżetu i planu działania. Zmiany statutu wynikające z konieczności aktualizacji zapisów i wymogów prawnych (zmiany podstaw prawnych) obowiązujących w nowej perspektywie finansowej 2021-2027, poprzez uwzględnienie m.in. zapisów z Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, dotyczy Interwencji I 13.1 LEADER/ Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (PLKS) oraz zapisów zawartych w Programie Fundusze Europejskie dla Lubuskiego na lata 2021-2027, EFS+.	Krosno Odrzańskie 30.05.2023 r.	Członkowie LGD
15	<b>Zarząd LGD Zielone Światło</b> Przyjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Lokalnego LGD Zielone Światło do realizacji w latach 2023-2027	Krosno Odrzańskie 06.06.2023 r.	Członkowie Zarządu

### Grupa robocza ds. Lokalnej Strategii Rozwoju

Bezpośrednią pracę przygotowania LSR wykonał zespół składający się z członków stowarzyszenia, członków Zarządu LGD oraz zespół roboczy ds. LSR, składający się z osób posiadających doświadczenie w tworzeniu i wdrażaniu LSR oraz realizacji działań w ramach LSR w poprzednich okresach programowania. W skład grupy roboczej weszli przedstawiciele wszystkich sektorów. Pierwszym krokiem w przygotowaniu LSR była analiza danych tzw. desk research, która pozwoliła uzyskać informację o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach wymagających wsparcia w ramach strategii. Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o dokumenty: własne badanie ewaluacyjne, dane GUS, PUP, publikacje) pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego LSR, określić spójność obszaru, ale również poprawnie przygotować narzędzia do dalszych metod badawczych.

W trakcie opracowywania diagnozy wstępnej przede wszystkim skupiono się na wskazaniu elementów wspólnych obszaru, jego potencjału, szansa, zagrożeń i problemów, potrzeb i zainteresowań lokalnej społeczności. Analiza pozwoliła uzyskać informację o strukturze lokalnej społeczności, problemach, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach w niekorzystnej sytuacji. Diagnoza pozwoliła na wstępne zdefiniowanie problemów obszaru LGD oraz jego potencjału, pokazała elementy spójności. Pozwoliła przygotować narzędzia do metod konsultacyjnych i uwzględnić w konsultacjach grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR. Została opracowana ankieta w celu poznania opinii jak największej grupy mieszkańców – ich potrzeb, oczekiwań, preferowanych kierunków i celów rozwoju obszaru. Grupa robocza pracowała na każdym etapie przygotowania LSR.

### Punkt informacyjno- konsultacyjny

W całym okresie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju funkcjonował Punkt informacyjno-konsultacyjny, prowadzony przez pracowników LGD Zielone Światło. Punkt informacyjno-konsultacyjny zlokalizowany został w Starostwie Powiatowym w Krośnie Odrzańskim tj. w biurze LGD. Punkt pozostawał otwarty dla osób zgłaszających swoje uwagi do celów LSR na każdym etapie ich konstruowania oraz zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich, zgłaszających pomysły na przedsięwzięcia i operacje planowane w ramach LSR. W ramach punktu udzielano informacji dla beneficjentów w sprawie warunków i możliwości otrzymania dofinansowania w kolejnym okresie wdrażania inicjatywy LEADER. Punkt konsultacyjny był przyjazny dla rodziców z dziećmi. Został stworzony kąć animacyjny wyposażony w układanki, kredki, papier i kolorowanki. Rodzice mogli spokojnie wziąć udział w konsultacjach, wypełnić ankietę, wyrazić swoją opinię, uzyskać informacje na temat planowanych działań, a w tym czasie dzieci chętnie korzystały z atrakcji przygotowanych specjalnie dla nich.

Metoda ta zapewniła udział lokalnej społeczności na każdym etapie przygotowywania strategii oraz pozwoliła nie tylko na wnoszenie uwag i pomysłów, ale także możliwości uzyskania szczegółowych informacji i wyjaśnień.

Zalety:

- nieformalny charakter sprzyja swobodzie wypowiedzi

- zapewnienie nietuzinkowej, przyciągającej formuły punktu – widoczność, rozpoznawalność umożliwia włączenie dużej liczby uczestników
- dzięki bezpośredniemu kontaktowi możliwe jest udzielenie wszelkich niezbędnych wyjaśnień uczestnikom, zapoznanie się z materiałami
- odpowiedni dobór miejsca i czasu konsultacji.

### **Spotkania konsultacyjne w gminach członkowskich.**

Konsultacje społeczne służą poszukiwaniu rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii, formułowaniu wskaźników realizacji LSR oraz identyfikacji grup docelowych strategii. Dodatkowo mieszkańcy obszaru planowanego do objęcia LSR mogli brać czynny udział w budowie LSR. Spotkania po hasłem „Pracuj z nami nad nową strategią rozwoju” były kolejnym etapem planu komunikacji. Upowszechnieniowa została informacja w zakresie możliwości realizacji działań w ramach „Wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”. Uczestnicy spotkań w tym lokalni liderzy zostali zaproszeni do wspólnego tworzenia i aktywnego konsultowania LSR. W spotkaniach brali udział przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Spotkania konsultacyjne jako dobra forma upowszechniania informacji o LGD i podejściu Leader pozwoliła na wyłonienie osób chętnych do przystąpienia do LGD Zielone Światło – lokalnych liderów oraz zapoznania się bezpośrednio z opinią społeczną na temat rozwoju obszaru. Spotkania przeprowadzone były w sposób dwukierunkowy, tzn. najpierw reprezentant LGD prowadził spotkanie, a następnie odbywała się dyskusja, zgłaszano pytania, problemy oraz poznano oczekiwania mieszkańców. Uczestnicy zostali poproszeni o wskazanie ich największych problemów i szans w sferze gospodarczej, zawodowej, społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i infrastrukturalnej. Uzyskano dzięki temu bardzo dużo informacji o potrzebach i oczekiwaniach lokalnej społeczności ale także o obszarze, jego potencjałach i możliwych kierunkach rozwoju. Kolejnym etapem spotkań było formułowanie wstępnych celów LSR, przedsięwzięć oraz sposobów komunikacji z mieszkańcami. Spotkania były przeprowadzone w każdej gminie znajdującej się na obszarze LSR.

### **Sondaże społeczne - badanie ankietowe**

Na podstawie wstępnej analizy danych opracowano ankiety do zdiagnozowania w kontekście całego obszaru wielkości problemów i potrzeb oraz potencjałów i głównych kierunków zmian. Ankieta została sporządzona w formie wypunktowanego spisu, który obejmował:

- ✓ potencjał obszaru
- ✓ problem obszaru
- ✓ szanse
- ✓ zagrożenia.

z których respondent mógł wybrać te, które jego zdaniem są najważniejsze. Można też było podzielić się pomysłami na działania, które mogłyby być wsparte w ramach realizacji LSR. Ankieta umożliwia zadanie konkretnych, nawet złożonych pytań i uzyskanie ilościowych danych, które można przedstawić w postaci statystyk oraz umożliwia dotarcie do szerokiej grupy odbiorców, zapewniając uczestnikom wygodę i łatwość wzięcia udziału w konsultacjach. Ankieta w wersji papierowej była rozdawana podczas spotkań konsultacyjnych oraz była dostępna w punkcie konsultacyjnym. Dla osób słabowidzących i seniorów ankieta została wydrukowana z większym rozmiarem czcionki (wielkość 16).

Ankieta została również upubliczniona na stronie LGD Zielone Światło w wersji elektronicznej do wypełnienia w trybie online. Posłużenie się narzędziami on-line pozwala: dotrzeć do większej liczby obywateli szybciej, łatwiej i taniej niż w przypadku tradycyjnych badań ankietowych. W badaniu sondażowym na podstawie ankiet wzięło udział 117 osób. Wyniki z ankiet przedstawiono w rozdziale IV.

### **Spotkania konsultacyjne w gminach członkowskich.**

Konsultacje społeczne służą poszukiwaniu rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii, formułowaniu wskaźników realizacji LSR oraz identyfikacji grup docelowych strategii. Dodatkowo mieszkańcy obszaru planowanego do objęcia LSR mogli brać czynny udział w budowie LSR. Spotkania po hasłem „Pracuj z nami nad nową strategią rozwoju” były kolejnym etapem planu komunikacji. Upowszechnieniowa została informacja w zakresie możliwości realizacji działań w ramach „Wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”. Uczestnicy spotkań w tym lokalni liderzy zostali zaproszeni do wspólnego tworzenia i aktywnego konsultowania LSR. W spotkaniach brali udział przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Spotkania konsultacyjne jako dobra forma upowszechniania informacji o LGD i podejściu Leader pozwoliła na wyłonienie osób chętnych do przystąpienia do LGD Zielone Światło – lokalnych liderów oraz



zapoznania się bezpośrednio z opinią społeczną na temat rozwoju obszaru. Spotkania przeprowadzone były w sposób dwukierunkowy, tzn. najpierw reprezentant LGD prowadził spotkanie, a następnie odbywała się dyskusja, zgłaszano pytania, problemy oraz poznano oczekiwania mieszkańców. Uczestnicy zostali poproszeni o wskazanie ich największych problemów i szans w sferze gospodarczej, zawodowej, społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i infrastrukturalnej. Uzyskano dzięki temu bardzo dużo informacji o potrzebach i oczekiwaniach lokalnej społeczności ale także o obszarze, jego potencjałach i możliwych kierunkach rozwoju. Kolejnym etapem spotkań było formułowanie wstępnych celów LSR, przedsięwzięć oraz sposobów komunikacji z mieszkańcami. Spotkania były przeprowadzone w każdej gminie znajdującej się na obszarze LSR.

### **Spotkania z reprezentantami sektorów.**

Spotkania z reprezentantami najważniejszych i najbardziej zainteresowanych przedmiotem konsultacji środowisk: przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego - sektorem publicznym, lokalnymi liderami -sektorem społecznym oraz przedsiębiorcami. Konsultacje miały na celu wypracowanie działań planowanych do realizacji na obszarze LGD jakie winny stanowić przedmiot zainteresowania LGD i jej beneficjentów. W odpowiedzi na liczne pytania uczestników dokonano również uszczegółowienia podejścia Leader oraz wyzwań stawianych projektodawcom w nowej perspektywie. Podczas spotkań omawiano pomysły na projekty możliwe do realizacji w ramach LSR, jak również zainicjowano prace nad przykładami kryteriów wyboru i wskaźnikami realizacji operacji, jak również zasad monitoringu i ewaluacji. Podczas wywiadów grupowych podkreślano ważną rolę turystyki na całym obszarze LGD i produktów lokalnych w celu rozwoju obszaru.

### **Analiza wniosków z przeprowadzonych konsultacji**

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji można rozbić na dwie grupy tj.: wnioski przyjęte i wnioski nieprzyjęte. Wnioski przyjęte to takie, które większość uczestników wskazało jako najważniejsze problemy na obszarze LGD. Jednym z nich jest niewystarczająca ilość infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i kulturalnej tj. stacje rowerowe, ścieżki edukacyjne, ścieżki rowerowe itp. Wnioski te mają również odzwierciedlanie w kryteriach wyboru operacji, które promować będą operacje w zakresie rozwoju turystyki oraz wykorzystujące zasoby i walory lokalne.

Kolejnym ważnym problemem wskazanym przez społeczność lokalną biorącą udział w konsultacjach jest niska aktywność społeczna szczególnie wśród osób do 25 roku życia jak i osób starszych powyżej 60 roku życia. Brak oferty spędzania wolnego czasu. Te wnioski mają przełożenie w celach, przedsięwzięciach oraz wskaźnikach. O nieprzyjęciu wniosku decydowały głównie: brak powiązania z diagnozą obszaru i analizą SWOT, niezgodność z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i UE lub wartość przedsięwzięcia przekraczająca budżet LSR. Ostateczną decyzję o przyjęciu lub nieprzyjęciu wniosków podejmowała Grupa robocza ds. Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rekomendacje mieszkańców, które nie zostały uwzględnione:

- rekomendacje dotyczące budowy/rozbudowy sieci wodnej i kanalizacyjnej - zadania o tym charakterze są wyłączone z interwencji LEADER,
- rekomendacje dotyczące dostępu do szybkiego Internetu - dotyczą głównie rozbudowy sieci światłowodowej. Nie ma możliwości realizacji w ramach LSR, rozwój usług publicznych i infrastruktury technicznej, w tym w zakresie dostępu do Internetu będzie mógł być finansowany z innych interwencji niż LEADER.
- rekomendacje dotyczące wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców i organizacji transportu publicznego
- rekomendacja dotyczące infrastruktury drogowej - inwestycje dotyczące budowy/przebudowy dróg są wyłączone z interwencji LEADER.

Na każdym etapie prac nad opracowaniem LSR Stowarzyszenie spełniło obowiązek informacyjny i rozpowszechniało wśród uczestników informację o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, opublikowanej na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz o współfinansowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, w szczególności ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W trakcie tworzenia LSR Stowarzyszenie uwzględniało **zasady horyzontalne** określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 w tym:

- poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,
- zasady równości kobiet i mężczyzn,
- zasad równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

Zasady te stosowane będą również w trakcie wdrażania LSR, m.in. poprzez umożliwienie zgłoszenia specjalnych potrzeb na etapie rekrutacji do podejmowanych przedsięwzięć, np. zapewnienie tłumacza migowego podczas szkolenia, zapewnienie wyboru miejsc szkoleniowych z wejściem bez barier architektonicznych, w materiałach szkoleniowych dobór wielkości czcionki do osób słabo widzących, dokumenty skonstruowane w sposób zrozumiały dla każdego użytkownika bez względu na jego wiedzę, doświadczenie, umiejętności językowe czy poziom koncentracji, itp.

### **Animowanie i angażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji LSR.**

Stowarzyszenie LGD Zielone Światło będzie zarządzało procesem realizacji LSR, a wszystkie podejmowane przez nie działania będą miały charakter jawny. LGD będzie prowadziła szereg działań informacyjno-promocyjnych, które zapewnią szerokie upowszechnienie informacji na temat LSR oraz operacji poczynionych przez LGD. Wszelkie informacje na temat LGD będą aktualne, udostępniane będą w sposób systematyczny i na bieżąco. Działania promocyjno-informacyjne realizowane przez LGD będą spełniały funkcję aktywizacyjną i motywacyjną mieszkańców obszaru LSR, do udziału w procesie wdrażania LSR. Sposoby komunikacji zostały tak dobrane aby dotrzeć do jak największej liczby odbiorców, w tym przede wszystkim do osób z grup w niekorzystnej sytuacji- kobiet, które uzyskują wsparcie w ramach LSR.

Działania informacyjne będą prowadzone przede wszystkim w zakresie:

- monitoringu i aktualizacji LSR informacji o konsultacjach społecznych dotyczących LSR
- informacji o zrealizowanych operacjach w ramach LSR
- ogłoszenia o naborach wniosków w ramach LSR
- ogłoszenia o wynikach naborów

Działania informacyjne będą prowadzone poprzez:

- wywieszenie w widocznym miejscu w biurze LGD Zielone Światło;
- umieszczanie na stronie internetowej LGD Zielone Światło,
- umieszczenie informacji na profilu Facebook LGD Zielone Światło
- przekazywanie informacji do gmin wchodzących w skład LGD Zielone Światło;

Lokalna Strategia Rozwoju została opracowana przy dużym zaangażowaniu społeczności lokalnej na podstawie zgłaszanych przez nią problemów oraz potrzeb. Naturalnym i oczekiwanym staje się że lokalna społeczność zaangażowana w tworzenie celów LSR będzie brała czynny udział w jej realizacji, gdyż cele i wskaźniki które zostały wspólnie opracowane mają służyć likwidacji ich problemów i realizacji ich oczekiwań. Wdrażanie LSR odbywać się będzie z jak najszerszym udziałem członków LGD Zielone Światło, partnerów lokalnych i wszystkich mieszkańców obszaru LSR. Dodatkowe działania zostaną podjęte w celu aktywizacji i wspierania osób reprezentujących grupy w niekorzystnej sytuacji -kobiet oraz ludzi młodzi - do 25 roku życia, seniorów 60+.

### **Monitorowanie i ocena realizacji oraz aktualizacja LSR.**

Monitorowanie i ocena realizacji LSR oraz aktualizacja w tym zmiany w lokalnych kryteriach wyboru odbywać się będą przy jak największym udziale społeczności lokalnej. Proces realizacji i aktualizacji strategii zapewnią będzie społeczności lokalnej powszechny dostęp do informacji i systematyczny udział w konsultacjach. Biuro LGD będzie otwarte dla wszystkich mieszkańców, a pracownicy będą udzielać informacji o działaniach LGD, udzielać możliwego wsparcia w zgłaszanych problemach oraz udostępniać wszystkie możliwe materiały i dokumenty. Wnioski i opinie wyrażane przez mieszkańców będą przyjmowane przez pracowników i będą uwzględniane przy aktualizacji LSR oraz zmian lokalnych kryteriów wyboru. Istotne opinie będą natychmiast przekazywane Zarządowi LGD, a w razie ich słuszności podejmowane będą decyzje uwzględniające je w dalszym procesie wdrażania LSR. Biuro LGD, Rada LGD jako organ decyzyjny oraz Zarząd LGD będą monitorowały również proces przeprowadzania naboru wniosków o przyznanie pomocy, przede wszystkim w zakresie lokalnych kryteriów wyboru. Proces zmian lokalnych kryteriów został opisany w rozdziale VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru. Proces monitorowania w rozdziale X.

### **Wzmocnienie zaangażowania i kompetencji:**

W celu animacji społeczności lokalnej i dotarcia do grup niekorzystnej sytuacji ludzi młodych lub/ i seniorów oraz aktywizacji i motywacji mieszkańców obszaru do zaangażowania się w rozwój lokalny na terenie obszaru LSR będą organizowane

spotkania z mieszkańcami obszaru objętego LSR. Podczas spotkań będą podejmowane działania w celu stymulowania potencjalnych beneficjentów. Przekazywane będą również informacje o możliwościach otrzymania wsparcia na realizację celów w ramach LSR. Spotkania będą miały na celu przede wszystkim wspieranie społeczności w procesie rozwoju lokalnego w tym osób reprezentujących grupy w niekorzystnej sytuacji-kobiet, oraz ludzi młodych lub/ i seniorów. Należy podkreślić, że LGD jest otwarta na współpracę oraz stale dąży do budowania partnerstwa oraz włączania nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych, naukowych oraz poszerzania reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk. Proces ten, co potwierdzają doświadczenia z lat ubiegłych, ma charakter ciągły i uzależniony jest od specyfiki lokalnej, czyli zmian zachodzących w sferze społeczno-gospodarczej regionu. Ponadto biuro LGD będzie prowadziło doradztwo indywidualne, gdzie będzie udzielać bezpłatnych porad wszystkim zainteresowanym w zakresie możliwości uzyskania wsparcia na realizację oraz przygotowywania wniosków i załączników do wniosku o przyznanie pomocy w ramach naborów LSR. Działania w zakresie wzmocnienia kompetencji i zaangażowania mieszkańców, organizacji, grup w niekorzystnej sytuacji-kobiet, oraz ludzi młodzi - do 25 roku życia, seniorów 60+, są odpowiedzią na problemy jakie pojawiały się w poprzednim okresie funkcjonowania LGD.

### **Działania partnerskie w LGD:**

Działania LGD opierają się na partnerskiej współpracy, w ramach której partnerzy współpracują ze LGD oraz mogą współpracować ze sobą nawzajem. Priorytetem dla LGD jest wspieranie współpracy z innymi podmiotami tj. animowanie podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami (nie tylko z LGD) poprzez następujące narzędzia:

- ✓ szkolenia i warsztaty,
- ✓ spotkania aktywizacyjne.

W celu poszukiwania i kojarzenia parterów w z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego utworzona zostanie internetowa platforma, służąca zamieszczaniu informacji istotnych z punktu widzenia poszczególnych podmiotów dla wspólnej realizacji inicjatyw, w tym projektów. Znajdzie się tam Baza informacji o gotowych do współpracy organizacjach, które są zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich (dane kontaktowe, cele i profile działań, posiadane zasoby i potencjał instytucjonalny). Możliwa będzie także wymiana informacji o bieżącej działalności oraz zamieszczania ogłoszeń, wyrażania pomysłów i sugestii. Zainicjowane zostanie Forum aktywności lokalnej - spotkanie, na którym nawiązuje relacje się w celach współpracy, wymiany wiedzy i dzielenia się swoimi umiejętnościami.

### **Partnerstwo wewnętrzne w LGD:**

Relacje między członkami LGD są oparte na skutecznej komunikacji i pogłębionym partnerstwie, które realizowane jest poprzez:

- ✓ korzystanie z możliwości kolegialnego podejmowania decyzji przez Walne Zebranie Członków,
- ✓ stosowania przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji (LGD wykorzystuje wszystkie kanały komunikacji, zarówno kontakt osobisty w siedzibie, na spotkaniach jak i online),
- ✓ zawieranie formalnych i nieformalnych porozumień dotyczących współpracy,
- ✓ otwarte konsultacje i doradztwo w ramach LSR świadczone przez pracowników biura.

Stowarzyszenie w swoich działaniach nie ogranicza się do partnerów lokalnych, lecz współpracuje z organizacjami również na zewnątrz. Zawarto porozumienia z następującymi partnerami spoza obszaru: Lubuska Sieć LGD i Polska Sieć LGD - Federacja Regionalnych Sieci LGD.

## Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

### Charakterystyka demograficzna

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2020 roku, obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zamieszkiwało 30852 osób, w tym 15 198 mężczyzn (49,67 %) i 15 394 (50,33%)

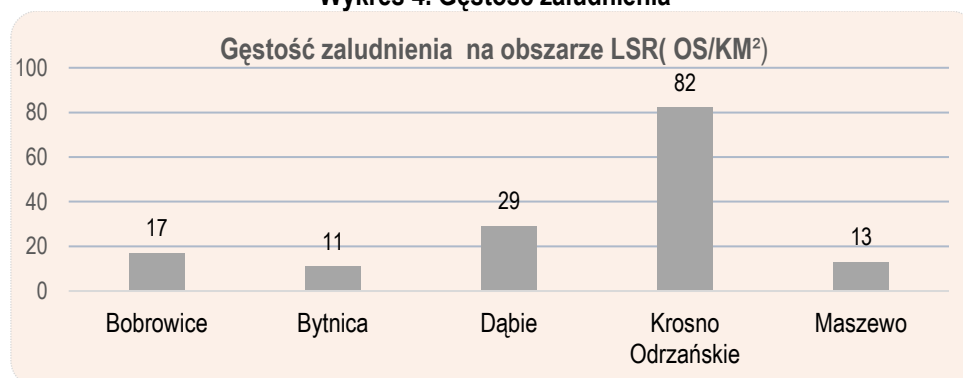
Tabela 3. Zmiana liczby mieszkańców gmin obszaru LSR w latach 2013-2020

Gmina	2013	2017	zmiana	2020	zmiana
Bobrowice	3 174	3 210	+36	3 127	-83
Bytnica	2 588	2 523	-65	2 360	-163
Dąbie	5 053	4 989	-64	4 946	-43
Obszar wiejski Krosno Odrzańskie	6 540	6 456	-84	6 446	-10
Miasto Krosno Odrzańskie	11 983	11 524	-459	10 945	-579
Maszewo	2 928	2 831	-97	2 768	-63
<b>Obszar LSR</b>	<b>32 266</b>	<b>31 533</b>	<b>-733</b>	<b>30 592</b>	<b>-941</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Biorąc pod uwagę ostatnie lata ujemny przyrost naturalny odnotowuje się we wszystkich gminach na terenie obszaru LSR. Ta tendencja staje się niepokojącą prawidłowością i nie pozostaje bez wpływu na obecną ilość mieszkańców obszaru szczególnie w wieku przedprodukcyjnym. Z powyższej tabeli wynika, iż spadek przyrostu naturalnego nie jest wywołany wewnętrznymi migracjami między poszczególnymi gminami całego obszaru LSR co wskazuje, że jedną z przyczyn malejącej liczby mieszkańców obszaru LSR jest emigracja. Jest to bardzo alarmujące, ponieważ świadczy o tym, iż wiele osób opuszcza obszar a mało się do niego wprowadza uznając go za mało atrakcyjny. Głównym czynnikiem powodującym odpływ mieszkańców z obszaru jest emigracja zarobkowa. Mieszkańcy zmuszeni są do szukania szans w innych regionach Polski lub za granicą. Duży wpływ na tę tendencję ma bliskość granicy z Niemcami, gdzie pensje są kilkukrotnie wyższe niż po polskiej stronie granicy. Obszar LSR charakteryzuje się niską gęstością zaludnienia, która wynosi średnio 30 osób/km<sup>2</sup>. Najniższą gęstość zaludnienia ma gmina Bytnica natomiast najwyższą ma gmina Krosno Odrzańskie, przy średniej dla województwa lubuskiego 73 osoby/km<sup>2</sup>. Gęstość zaludnienia jest jedną z najniższych w województwie, co wynika z charakterystyki obszaru, dużego stopnia zalesienia i małej ilości dużych miast. Jednym ze skutków małej gęstości zaludnienia jest dezintegracja społeczna. Ponadto niska gęstość zaludnienia jest ważnym problemem, który nie pozwala na dynamiczny rozwój obszaru, stanowiąca o ogromnych kosztach budowy, modernizacji i utrzymania infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, drogi) w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Koszty tych inwestycji zdecydowanie przewyższają możliwości budżetowe poszczególnych JST obszaru, a jednocześnie wpływają na obniżenie atrakcyjności gospodarczej i jakości życia mieszkańców.

Wykres 4. Gęstość zaludnienia

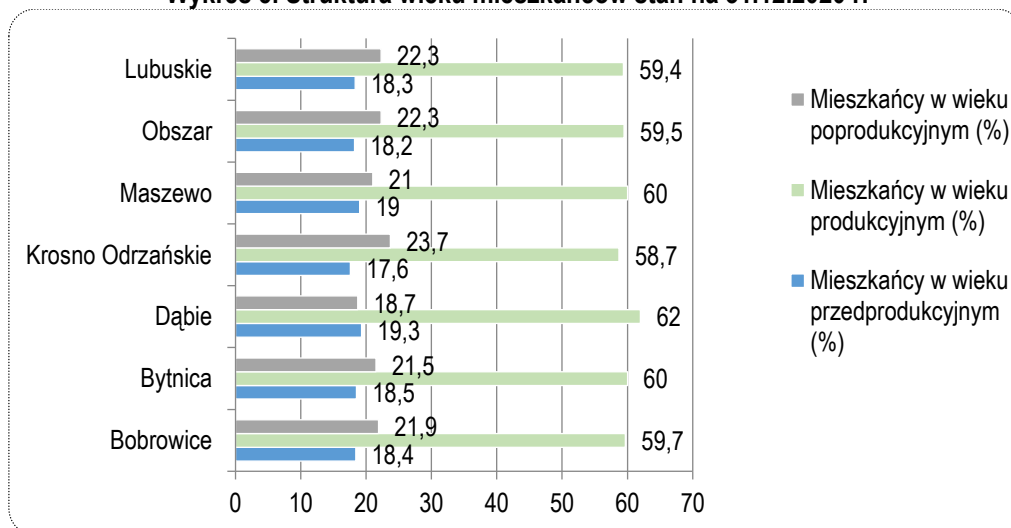


Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Struktura wieku ludności charakteryzuje się około 18-sto procentowym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym tzn. 17 lat i mniej i ponad 22-u procentowym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym, a to ewidentnie świadczy o starzejącym się

społeczeństwie. Najwyższy odsetek grupy ludności 60+ wśród kobiet i 65+ wśród mężczyzn występuje w gminie Krosno Odrzańskie (23,7%), a najniższy w gminie Dąbie (18,7%). Ogólnie dla obszaru odsetek ludności w wieku powyżej sześćdziesięciu lat wynosi 22,3% co jest średnią dla całego województwa lubuskiego.

**Wykres 5. Struktura wieku mieszkańców stan na 31.12.2020 r.**



Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Analizując liczbę mieszkańców obszaru z uwzględnieniem wieku, możemy zauważyć standardowy układ, charakterystyczny dla większości terenów Polski. Liczba ludności w wieku produkcyjnym na koniec 2020 roku na obszarze wyniosła 59,5% ogólnej liczby mieszkańców, co świadczy umiarkowanym potencjale rozwojowym obszaru. Najwyższy udział w tej grupy występuje w gminie Dąbie 62%, a najniższy w gminie Krosno Odrzańskie 58,7% (województwo 59,4%). Ludność w wieku przedprodukcyjnym na obszarze stanowi 18,2% (18,3% województwo) i świadczy o stosunkowo dużym udziale ludzi młodych w całości społeczeństwa i daje nadzieję na jego rozwój, warunkiem koniecznym jest zatrzymanie młodych ludzi na opisywanym obszarze a do tego konieczna jest odpowiednia oferta i możliwości podjęcia pracy czy własnej działalności gospodarczej. Zwłaszcza umożliwienie osobom wchodzącym na rynek pracy możliwości prowadzenia własnej działalności, w czasach szybko rozwijających się nowych technologii i możliwości pracy online bez wychodzenia z domu, ma potencjał zatrzymania ich na terenie obszaru. Równie ważnym czynnikiem zatrzymującym młodych ludzi jest integracja społeczeństwa i dobre stosunki wewnętrzne, a te wymagają odpowiedniej animacji, chociażby przez odpowiednią ofertę towarzysko - kulturalną i lokalne inicjatywy wspierające kapitał społeczny i uaktywniające lokalnych liderów.

**Tabela 4. Liczba i udział procentowy kobiet na obszarze LGD**

Gmina	Liczba mieszkańców	w tym kobiety (%)
Bobrowice	3 127	1 550 ( 50,4%)
Bytnica	2 360	1 166 ( 49,4%)
Dąbie	4 946	2 377 ( 48,1%)
Miasto Krosno Odrzańskie	10 945	5 669 ( 51,8%)
Obszar wiejski Krosno Odrzańskie	6 446	3 243 ( 50,3%)
Maszewo	2 768	1 362 ( 49,2%)
<b>Obszar</b>	<b>30 592</b>	<b>15 394 (50,3%)</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Jak widzimy kobiety stanowią niemal dokładnie połowę ludności obszaru LGD i jest mniejszy niż średni na terenie całej Polski tzn. 51,6%, co świadczy o tym że należy dokonać starań w celu zatrzymania jak największej ilości kobiet na terenie obszaru, między innymi poprzez ich aktywizację i zaangażowanie w życie lokalnej społeczności i danie im możliwości wpływu na zarządzanie wprowadzanymi zadaniami i przedsięwzięciami.

### Charakterystyka bezrobocia i pomocy społecznej.

Ogólna liczba osób bezrobotnych na terenie obszaru LSR wyniosła na koniec 2020 roku 797 osób. Bezrobocie na obszarze jest znacznie sfeminizowane. W strukturze osób bezrobotnych z punktu widzenia płci przeważają kobiety, które stanowią 58,8% ogółu osób bezrobotnych (56,6% województwo lubuskie).

**Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD**

Gmina	Liczba bezrobotnych	w tym kobiety
Bobrowice	79	49 (62%)
Bytnica	55	39 (71%)
Dąbie	163	94 (57,7%)
Krosno Odrzańskie	412	237 (57,5%)
Maszewo	88	50 (62,5%)
<b>Obszar</b>	<b>797</b>	<b>469 (58,8%)</b>
<b>Woj. lubuskie</b>	<b>23 674</b>	<b>13 400 (56,6%)</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Wskaźnikiem, który lepiej określa rzeczywisty obraz bezrobocia na danym obszarze, jest udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który wyniósł na obszarze w 2020 r. 4,4% i był podobny w każdej z gmin.

**Tabela 6. Udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym**

Gmina	Liczba bezrobotnych	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%)
Bobrowice	79	1 944	4,1
Bytnica	55	1 469	3,7
Dąbie	163	3 212	5,1
Krosno Odrzańskie	412	10 676	3,9
Maszewo	88	1 746	5,0
<b>Obszar</b>	<b>797</b>	<b>19 047</b>	<b>4,4</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Dokonując analizy danych statystycznych dostępnych w GUS dotyczących struktury osób bezrobotnych trzeba zauważyć, że na obszarze obecne są 2 grupy osób ponadprzeciętnie narażonych na bezrobocie. Bardzo duży odsetek osób bezrobotnych należy do grupy osób pozostających w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Bezrobocie dotyka najczęściej osób w wieku do 25 lat dopiero wchodzących na rynek pracy, osób powyżej 50 lat, w tym kobiety. Obie te grupy stanowią niemal połowę ogółu bezrobotnych. Szczególnie duży odsetek ludzi starszych niż 50 lat, świadczy o konieczności pobudzania zawodowego tych ludzi, zachęcania do bardziej czynnego poszukiwania pracy, podnoszenia swoich umiejętności i kompetencji bądź zachęcania do próby podjęcia własnej działalności gospodarczej.

**Tabela 7. Struktura osób w liczbie osób bezrobotnych**

Gmina	osoby do 25 lat	procent ogółu	osoby powyżej 50 lat	procent ogółu
Bobrowice	19	24,1%	20	25,3%
Bytnica	11	20,0%	12	21,2%
Dąbie	35	21,5%	34	20,9%
Krosno Odrzańskie	61	14,8%	83	20,1%
Maszewo	7	8,0%	24	27,3%
<b>Obszar</b>	<b>133</b>	<b>16,7%</b>	<b>173</b>	<b>21,7%</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Kolejnym współczynnikiem świadczącym o sytuacji ekonomicznej społeczeństwa jest ilość osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej i jej wskaźnik na 10tys. mieszkańców. Na omawianym terenie wskaźnik ten, zwłaszcza w Gminie Bytnica i Gminie Dąbie jest znacznie wyższy od średniej krajowej, co świadczy o niskiej zamożności społeczeństwa i konieczności jego ekonomicznej aktywizacji.

**Tabela 8. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej**

Gmina	liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	procent ogółu	wskaźnik na 10 tys. mieszkańców
Bobrowice	112	3,6%	357
Bytnica	268	11,4%	1137
Dąbie	294	5,9%	596
Krosno Odrzańskie	634	3,6%	364
Maszewo	115	4,2%	413
<b>Polska</b>	<b>1 589 337</b>	<b>4,2%</b>	<b>416</b>

Źródło: GUS, dane 31.12.2020 r.

Na obszarze LGD Zielone Światło zlokalizowane są placówki oświatowe w zakresie edukacji przedszkolnej, edukacji podstawowej i kształcenia ponadpodstawowego. Struktura szkół przedstawiono w poniższej tabeli.

**Tabela 9. Placówki szkolne na obszarze LGD**

	Miejscowość	Liczba uczniów
BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA W KROŚNIE ODRZAŃSKIM	Krosno Odrzańskie	<b>179</b>
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W KROŚNIE ODRZAŃSKIM	Krosno Odrzańskie	292
TECHNIKUM W KROŚNIE ODRZAŃSKIM	Krosno Odrzańskie	165
PRZEDSZKOLE NR 2	Krosno Odrzańskie	127
PRZEDSZKOLE NR 3 IM. JANA BRZECHWY	Krosno Odrzańskie	78
PRZEDSZKOLE NR 4	Krosno Odrzańskie	207

PRZEDSZKOLE NR1 IM. PRZYJACIÓŁ STUMIŁOWEGO LASU	Krosno Odrzańskie	115
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ŚW. JADWIGI ŚLĄSKIEJ	Wężyska	167
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 IM. JANA KILIŃSKIEGO	Krosno Odrzańskie	394
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 3 IM.IGNACEGO ŁUKASIEWICZA	Krosno Odrzańskie	581
SZKOŁA PODSTAWOWA SPECJALNA NR 4 W KROŚNIE ODRZAŃSKIM	Krosno Odrzańskie	43
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W KROŚNIE ODRZAŃSKIM	Krosno Odrzańskie	6
ZESPÓŁ EDUKACYJNY W OSIECZNICY - PRZEDSZKOLE	Osiecznica	53
ZESPÓŁ EDUKACYJNY W OSIECZNICY - SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KAWALERÓW ORDERU UŚMIECHU	Osiecznica	122
ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY PRZEDSZKOLE W STARYM RADUSZCU	Stary Raduszc	26
ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1 IM. MARII SKŁODOWSKIEJ - CURIE	Krosno Odrzańskie	196
PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE	Bobrowice	64
PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE W DYCHOWIE	Dychów	39
SZKOŁA PODSTAWOWA IM JANA PAWŁA II	Bobrowice	132
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. NADODRZAŃSKIEGO ODDZIAŁU STRAŻY GRANICZNEJ	Dychów	91
PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE	Bytnica	75
SZKOŁA PODSTAWOWA	Bytnica	159
PRZEDSZKOLE W POŁUPINIE W ZESPOLE SZKOLNO - PRZEDSZKOLNYM W DĄBIU	Połupin	19
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. HENRYKA SIENKIEWICZA W DĄBIU SZKOŁA FILIALNA W POŁUPINIE	Połupin	88
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. HENRYKA SIENKIEWICZA W DĄBIU W ZESPOLE SZKOLNO - PRZEDSZKOLNYM W DĄBIU	Dąbie	158
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KORNELA MAKUSZYŃSKIEGO W GRONOWIE	Gronów	220
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. KORNELA MAKUSZYŃSKIEGO W GRONOWIE SZKOŁA FILIALNA IM. JANA PAWŁA II W SZCZAWNIE	Szczawno	10
PRZEDSZKOLE PUBLICZNE MASZEWO	Maszewo	41
SZKOŁA PODSTAWOWA IM. IGNACEGO ŁUKASIEWICZA W MASZEWIE	Maszewo	117
SZKOŁA PODSTAWOWA W GĘSTOWICACH	Gęstowice	114
		<b>4078</b>

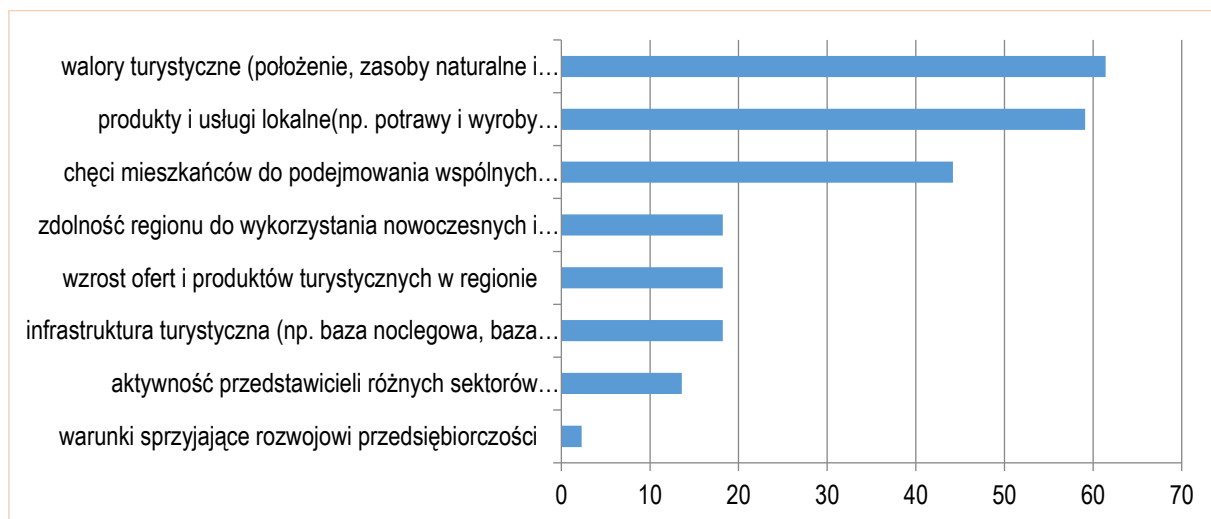
Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie danych Rejestr Szkół i Palcówek Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, [rspo.gov.pl](http://rspo.gov.pl)

Placówki edukacyjne zwłaszcza na wsi, pełnią rolę ośrodków rozwoju, miejsca edukacji ale i wydarzeń kulturalnych, sportowych, miejsca spotkań. Ich rola staje się szczególnie – stają się jedynymi instytucjami zlokalizowanymi w małych miejscowościach.



Kluczowe dla prawidłowego planowania rozwoju jest identyfikacja potencjału i potrzeb, które są społeczno - ekonomiczną podstawą realizacji celu. Znajomość uwarunkowań obszaru została pogłębiona na potrzeby sporządzenia niniejszej LSR w drodze badania ankietowego. Ankietowani wskazali, że obszar ma potencjał do rozwoju w kierunku rekreacji i aktywnego wypoczynku, z którego mogą korzystać mieszkańcy obszaru oraz turyści, podkreślając zarazem, że oferta na wypoczynek, rekreację oraz aktywne spędzanie czasu wolnego jest niewystarczająca.

**Wykres 6. Potencjał obszaru LGD**

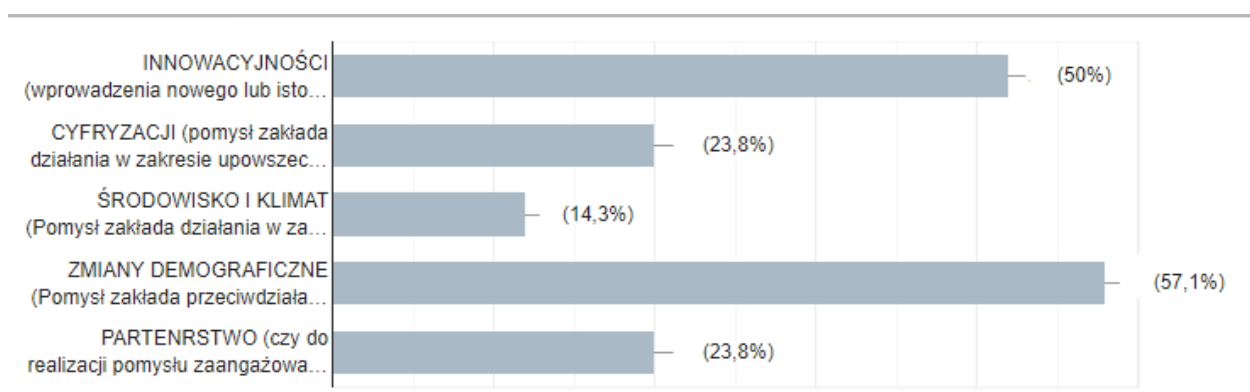


Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Ankietowani mieszkańcy wykazali dwa główne obszary, w kierunku których należy zaplanować działania w ramach LSR:

- zmiany demograficzne (pomysł zakłada przeciwdziałanie starzeniu się społeczeństwa, migrację zarobkową, edukacyjną lub wspiera osoby młode zamieszkujące obszar objęty LSR)
- innowacyjność (wprowadzenia nowego lub istotnie polepszzonego produktu lub usługi na obszarze).

**Wykres 7. Obszary wsparcia**



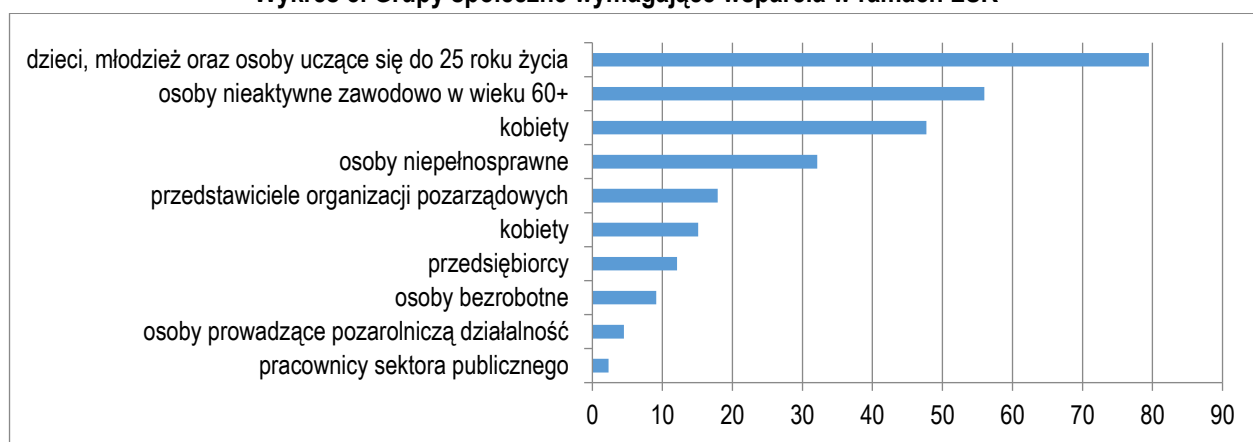
Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Mieszkańcy wyrazili opinię, iż należy podjąć działania ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom dobrych warunków do rozwoju, tak aby zachęcić ich do pozostania na obszarze oraz że powinny one być dostosowane do potrzeb osób bez względu na wiek. Uczestnicy spotkań zwrócili uwagę, że przedsięwzięcia powinny być skierowane zarówno do osób młodych, aby zapewnić im równe szanse edukacyjne i rozwojowe, ale także do osób starszych, ze względu na to, iż obszar charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Jednak podkreślali, że zdają sobie sprawę, że nie wszystkich młodych ludzi da się zatrzymać w miejscu zamieszkania, ale rozwijając obszar i wzmacniając ich przywiązanie do tego miejsca, można spowodować, że po

zakończeniu studiów będą chcieli tam wrócić. Podkreślano również, że kierunkiem rozwoju powinno być zapewnianie dobrych warunków życia osobom, które już tu mieszkają, bo ich potrzeby są równie ważne.

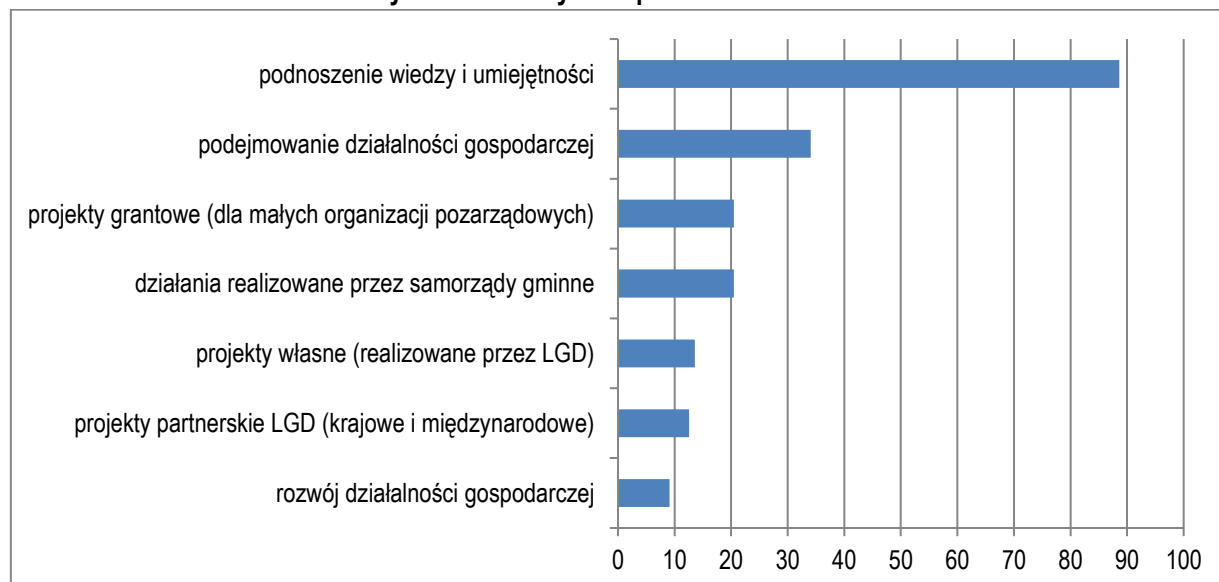
Szczegółowa analiza obszaru wypracowana na podstawie danych statystycznych oraz szeroko prowadzonych konsultacji społecznych, pozwala na określenie grup docelowych, które powinny być objęte wsparciem w ramach realizacji LSR. Główną grupę docelową stanowią wszyscy mieszkańcy obszaru, ponieważ LSR powinna realizować cele służące zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności. Grupę docelową stanowią osoby młode do 25. roku życia, ze względu na ich odpływ do większych aglomeracji miejskich, a także małe zaangażowanie w sprawy lokalne o czym świadczy m.in. niski udział osób do 25. roku życia w ankiecie prowadzonej przez LGD na potrzeby opracowania LSR, który wyniósł mniej niż 10%. Trzecią grupę docelową stanowią osoby po 60. roku życia – jak wynika z diagnozy, ich udział w grupie ludności wzrasta z roku na rok. Przede wszystkim należy skierować do nich działania aktywizujące oraz włączające do życia w społeczeństwie tak, aby jak najdłużej mogli brać aktywny udział w życiu publicznym i społecznym. Poniższy wykres wskazuje, jak ankietowani wskazali grupy społeczne, które wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR

**Wykres 8. Grupy społeczne wymagające wsparcia w ramach LSR**



Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

**Wykres 9. Tematyka wsparcia w ramach LSR**



Źródło: Opracowanie własne LGD na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Natomiast analizując zdania respondentów dotyczące tego, jakie branże są najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej, zdania respondentów są podzielone:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 13,83%;
- przetwórstwo przemysłowe 4,74%;

- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją 13,83%;
- budownictwo 14,62%;
- handel hurtowy i detaliczny 9,09%;
- naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 8,70%;
- transport i gospodarka magazynowa 5,14%;
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 30,83%;
- informacja i komunikacja 13,83%
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,19 %;
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 3,16%;
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,53%;
- edukacja 33,60%;
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna 35,18%;
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją 43,08%
- pozostała działalność usługowa (np. kosmetologia, fryzjerstwo itd.) 20,95%;
- gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby 15,81%;
- inne 11,86% - np. turystyka, zajęcia sportowe, meble z drugiej ręki, rękodzieło, przemysł i zbieranie odpadów, dzienne domy pobytu dla samotnych i nestorów, sprzątanie, media lokalne, wydawnictwa, usługi turystyczne, wytwarzanie produktów lokalnych.

Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej dotyczy wszystkich działalności (wg PKD), z wyłączeniem rodzaju działalności określonych w przepisach dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR. Uwzględniając specyfikę obszaru należy przyjąć, że ukierunkowanie na konkretne branże wydaje się niezasadne. Zasadniejszą próbą wydaje się nakierowanie wsparcia w zakresie przedsiębiorczości dla osób w niekorzystnej sytuacji-kobiet, ludzi młodych do 25 roku życia zarówno na poziome wnioskujących jak i zakresów planowanych operacji. Zasadne jest również wsparcie działalności gospodarczych, których profil będzie powiązany z kierunkami rozwoju LGD określonymi na poziome celów LSR. Wsparcie to znajdzie odzwierciedlenie na poziomie kryteriów wyboru. Celem wdrażania strategii jest rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie dostępności do usług w szerokim zakresie, w szczególności na obszarach wiejskich. Biorąc pod uwagę, iż to kobiety zostały wybrane jako grupa w niekorzystnej sytuacji, głównie z powodu utrudnionego dostępu do pracy część działań powinna zostać skierowana na podniesienie kompetencji kobiet szczególnie w zakresie pracy zdalnej oraz rozwijania działalności gospodarczej w oparciu o cyfryzację. W działania na rzecz lokalnego rozwoju oraz tworzenia miejsc do wypoczynku i integracji powinna być zaangażowana cała społeczność, która obejmuje mieszkańców, przedsiębiorców oraz samorządy lokalne.

#### **Poniżej przedstawiono zatem syntetyczne wnioski z analiz.**

Analiza jest wynikiem konsultacji, w czasie których pojawiały się niejednokrotnie wspólne problemy i wspólne widzenie potencjału obszaru LGD. Obszary te można podzielić na:

- potencjał rozwojowy w kierunku turystyki, rekreacji i kultury.
- jakość życia i aktywność mieszkańców w kwestii społecznej i gospodarczej.

Obszary te jednocześnie łączą się, ponieważ rozwój np.: infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej rekreacyjnej i kulturalnej istotnie wpływa na jakość życia i aktywizację lokalnej społeczności.

Na bazie przeprowadzonych konsultacji można uznać, że ogólna ocena jakości życia w naszym regionie jest dobra. Czyste środowisko, przyroda, spokój i cisza – to opinie, które często pojawiały się podczas konsultacji. W wielu miejscach jednak nadal widoczne są problemy z infrastrukturą drogową (jakość i bezpieczeństwo dróg), kanalizacyjną czy komunikacją – szczególnie w gminach wiejskich lub w przypadku miejscowości wiejskich dostępność komunikacyjna, w tym także cyfrowa, jest istotną kwestią wymagającą poprawy. Nie jest to jednak obszar, którym, m.in. ze względu na zakres wsparcia oraz wysokość budżetu jesteśmy w stanie się zająć. Natomiast obszary takie jak zajęcia dodatkowe, szkolenia, kursy, wydarzenia integrujące – to kwestie, które swoje odzwierciedlenie znalazły w zaplanowanych działaniach w ramach wsparcia FEWL-EFS+.

Na podstawie danych statystycznych, opinii mieszkańców wyrażonych w ankietach oraz spotkań z nimi określono problemy oraz potencjały, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na obszar LGD. Na ich podstawie zostały wysunięte wnioski na temat obszaru LGD, które ukazują również potrzeby mieszkańców. Niewątpliwie przy określaniu potrzeb rozwojowych obszaru należy szczególną uwagę zwrócić na strukturę wieku. Obszar LGD odnotowuje spadek liczby ludności, przyrost naturalny utrzymuje się na poziomie ujemnym, a dodatkowo w ciągu ostatnich dwóch lat odnotowano znaczny jego spadek. Ponadto dane demograficzne wskazują, iż społeczeństwo stopniowo się starzeje. Obszar cechuje niski poziom przedsiębiorczości oraz niewystarczająca ilość atrakcyjnych miejsc pracy, co również potwierdzali sami mieszkańcy na spotkaniach. Pozytywny jest również fakt, iż działania związane z dofinansowaniem działalności gospodarczych cieszyły się największym zainteresowaniem

Niewątpliwą zaletą regionu LGD jest jego położenie. W obszarze środowiskowo-geograficznym atutami są niepowtarzalne zasoby przyrodnicze, a także wszystkie formy ochrony przyrody, które powodują, że obszar LGD staje się atrakcyjny dla turystów. Zdaniem respondentów największą szansą dla obszaru LGD jest czyste, zdrowe środowisko naturalne oraz moda na aktywny tryb życia. Biorąc pod uwagę strukturę wieku i zachodzące zmiany, należy ukierunkować działania tak, aby zapewnić mieszkańcom odpowiednie warunki do życia na obszarze. Przede wszystkim przy doborze przedsięwzięć należy zwrócić uwagę na osoby młode, które zamieszkują obszar. Skierowanie działań na zapewnienie im warunków do rozwoju może przyczynić się do zachęcenia ich do pozostania na obszarze bądź powrotu w miejsce zamieszkania po zdobyciu wykształcenia. Dlatego część z działań ukierunkowano na rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ale przede wszystkim należy zapewnić młodym mieszkańcom możliwość poszerzania swojej wiedzy oraz rozwoju pasji i talentów w miejscu, w którym żyją. Przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży „Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych” pozwolą im również na większą integrację i zbudowanie tożsamości lokalnej. Działania realizowane w ramach LSR powinny przyczynić się do wzrostu zamożności mieszkańców obszaru i poprawy atrakcyjności obszaru, jednak jest to możliwe tylko dzięki kompleksowej kampanii promującej walory regionu oraz dofinansowaniu inicjatyw gospodarczych. W związku z tym preferowane będą operacje, w wyniku których tworzone będą nowe miejsca pracy, a ponadto przyczynią się do podniesienia jakości świadczonych usług, zwiększenia wydajności i efektywności pracy. Region atrakcyjny turystycznie, to region w którym nie tylko dba się o infrastrukturę i atrakcje turystyczne, ale również o życie społeczne i kulturalne.

## Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia

### Opis zgodności i komplementarności i z innymi dokumentami planistycznymi

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023-2027 to spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Jednym z podstawowych elementów LSR LGD Zielone Światło jest jej zintegrowany charakter. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi rozpatrywana jest w kontekście celów strategicznych i ich wzajemnych powiązań na poziomie różnych dokumentów strategicznych. Kompleksowe działania opisane w różnych dokumentach realizowane w najbliższych latach pozwolą na sprawniejsze osiągnięcie celów i łagodzenie negatywnych zjawisk i rozwiązywanie problemów.

Z uwagi na przeprowadzoną diagnozę obejmującą swym zasięgiem wszystkie gminy LGD Zielone Światło, która uwzględniła również analizę poprzednich strategii rozwoju gmin obszaru można stwierdzić, iż diagnozy i cele strategii gminnych są spójne z LSR w zakresie diagnozy, celów i działań priorytetowych. Wynika to przede wszystkim z dużej spójności obszaru, współpracy samorządów przy tworzeniu LSR oraz przeprowadzenia skutecznej i trafnej diagnozy. Wskazano także dokumenty mające szerszy zasięg terytorialny niż LSR, ale wspólne z nią zamierzenia, podejście, rozwiązania, co przekłada się na podobne cele i przedsięwzięcia.

Na obszarze działania LGD realizowane będą działania finansowane z dwóch funduszy.

**Cel 1** realizowany będzie w ramach środków przewidzianych dla Interwencji I 13.1 LEADER w ramach PS WPR.

**Cel 2** realizowany będzie w ramach środków przewidzianych dla Interwencji I 13.1 LEADER w ramach PS WPR oraz w ramach programu Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego 2023-2027, Priorytet 7. Fundusze Europejskie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność z wykorzystaniem funduszy EFS+.

Tabela.10 Wykaz powiązań celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi.

Dokumenty strategiczne innych szczebli dla obszaru LSR	Cele LSR LGD Zielone Światło	
	CEL1 Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło	CEL 2 Wzrost potencjału społeczno - gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło
Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030	1.4 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu 1.5 Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcia reindustrializacji 1.6 Rozwój potencjału turystycznego 2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego 2.5 Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnienie i promocja sportu 4.1 Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna 4.2 Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa	2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi 2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów 2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel szczegółowy 1: „Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”, Kierunek interwencji: 1.5 – Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów Cel szczegółowy 2: „Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych” Kierunek interwencji: 2.1 – Rozwój kapitału Ludzkiego i społecznego,	Cel szczegółowy 2: „Wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych” Kierunek interwencji: 2.1 – Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, 2.2 – Wspieranie przedsiębiorczości Na szczeblu regionalnym i lokalnym
Program Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego z horyzontem czasowym do roku 2030”	1.3 Rozwój potencjału turystycznego Powiatu i tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych. 1.4 Rozwój infrastruktury i oferty sportowo-rekreacyjnej.	2.2 Wzmocnienie integracji społecznej. 2.3 Współpraca z organizacjami pozarządowymi i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. 2.4 Rozwój działalności kulturalnej. 3. Wsparcie edukacji i rynku pracy: 3.1 Rozwój edukacji ponadpodstawowej, podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców. 3.2 Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu. 3.3 Wspieranie rozwoju gospodarczego Powiatu
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Krosno Odrzańskie na lata 2016-2025	Cel operacyjny 1.2 Wspieranie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców Cel operacyjny 2.2 Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej w Gminie Krosno Odrzańskie Cel operacyjny 3.1 Wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy Krosno Odrzańskie Cel operacyjny 3.2 Budowa i rozbudowa stref rekreacji i wypoczynku Cel operacyjny 2.2 Poprawa estetyki i dostępności przestrzeni publicznej w Gminie Krosno Odrzańskie	Cel operacyjny 1.2 Wspieranie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców

Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Dąbie do roku 2025	CEL OPERACYJNY Rozbudowa infrastruktury technicznej wspierającej turystykę CEL OPERACYJNY Atrakcyjna oferta oświatowa dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum	CEL STRATEGICZNY 1 Nowe miejsca pracy na terenie gminy CEL OPERACYJNY Nowe miejsca pracy CEL OPERACYJNY Atrakcyjna oferta oświatowa dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum
Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego (FEWL)	Priorytet 5: Cel szczegółowy: <i>Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;</i> Priorytet 8: Cel szczegółowy: <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie;</i>	Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny). 2.1.6 Priorytet 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli 2.1.7 Priorytet 7. Fundusze Europejskie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

Niezależnie od możliwości wsparcia w ramach RLKS ze środków dostępnych w LSR beneficjenci działań LSR będą mogli aplikować również o inne środki wsparcia zewnętrznego. W LSR wprowadzono zatem mechanizmy zapewniające spójność i komplementarność wsparcia.

### Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

RLKS stanowi instrument skupiony na oddolnym planowaniu i realizowaniu działań. Dzięki zaawansowanym formom współpracy wszystkich interesariuszy zarówno publicznych, jak i prywatnych, może przynieść wartość dodaną w postaci realizacji projektów dokładnie dopasowanych do miejscowych potrzeb, a równocześnie wzmocnić kapitał społeczny. W RLKS nie mniej ważnym celem od realizacji zaplanowanych w strategii projektów i operacji, jest zaktywizowanie interesariuszy i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia. Poprzez partycypacyjny i oddolny proces planowania zyskuje się bardziej rzetelny i bliski rzeczywistym oczekiwaniom mieszkańców obraz istniejącej i żądanej sytuacji społecznej. Podejście to daje także większe możliwości znalezienia konsensusu, a poprzez intensywny dialog i wymianę wiedzy oraz łączenie różnych zasobów, umiejętności i doświadczeń wpływa na inicjowanie nowych i innowacyjnych rozwiązań. Korzyści planowane do osiągnięcia poprzez realizację LSR, jakie daje podejście LEADER to:

- ✓ skoncentrowanie na konkretnej sytuacji społeczno-gospodarczej na danym obszarze, co pozwala zaplanować i ukierunkować działania do potrzeb,
- ✓ umożliwienie społeczności lokalnej oraz miejscowym interesariuszom wspierania ścieżki rozwoju obszaru, która jest zgodna z ich potrzebami, oczekiwaniami i planami,
- ✓ mobilizacja społeczna i wzmocnienie lokalnego zaangażowania w realizację zaplanowanych wspólnie działań, co zwiększa trwałość uzyskanych rezultatów,
- ✓ możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin (większa efektywność i zasięg oddziaływania),
- ✓ możliwość integrowania działań i przedsięwzięć,
- ✓ budowanie aktywnej społeczności, otwartej na dzielenie się wiedzą, doświadczeniami, pomysłami oraz informacjami,
- ✓ rozwijanie wzajemnego wsparcia i wspólnego potencjału,
- ✓ generowanie nowych, nieszablonowych rozwiązań „starych problemów”, zwiększenie innowacyjności

Wymienione korzyści wyraźnie potwierdzają także pozytywny wpływ LEADER/RLKS na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału członków lokalnych społeczności, zarówno na poziomie zorganizowanych/sformalizowanych podmiotów jak organizacje pozarządowe, jak i na poziomie osobistym mieszkańców zaangażowanych w realizację LSR.

W RLKS nie mniej ważnym celem od realizacji zaplanowanych w strategii projektów i operacji, jest zaktywizowanie interesariuszy i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia. LEADER sprzyja włączeniu, wspiera tworzenie sieci kontaktów i współpracę z innymi miejscowymi partnerami oraz innowacyjne podejście (w skali lokalnej), a także dostępność.

Lokalna Strategia Rozwoju ma charakter zintegrowany w obszarze:

- **sektorów życia społeczno-gospodarczego:** proponowane przedsięwzięcia zakładają udział w ich realizacji przedstawicieli sektora społecznego i gospodarczego w ścisłej współpracy z sektorem publicznym.
- **wykorzystania lokalnych zasobów:** atrakcyjne środowisko naturalne, walory przyrodnicze, kulturalne, historyczne oraz przyjaźnie nastawione społeczeństwo to potencjał, który właściwie wykorzystany przyczyni się do realizacji LSR.

Zaplanowane działania wpisują się w określony dla interwencji zakres wsparcia oraz wymogi – ukierunkowane są na budowanie lokalnej tożsamości, aktywizację społeczną i wykorzystanie miejscowych zasobów, a także wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych; włączają seniorów, młodzież oraz grupę w niekorzystnej sytuacji-kobiety, a objęte wsparciem LSR kierunki rozwoju przedsiębiorczości uwzględniają sytuację lokalną. W LSR ujęte zostały wskaźniki rezultatu przypisane

do interwencji:

- R.37 Nowe miejsca pracy wspierane w ramach projektów WPR
- R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.
- R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego,

a jej wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika R.38 Odsetek ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego.

Wpisywanie się założeń LSR w koncepcje strategii wyższego rzędu, wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć definiowanych poprzez różne instrumenty terytorialne, perspektywa korzystania z wielu źródeł finansowania tworzą elastyczną i efektywną architekturę interwencji na poziomie obszaru LSR.

Zakłada się, że cele LSR będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

- Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
  - ✓ podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
  - ✓ rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej
- Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych.
- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji -kobiet poprzez:
  - ✓ realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia,
  - ✓ realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych.

Pomocy nie przyznaje się na operacje obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz operacje dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa (zgodnie z przepisami dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR).

Dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Ustalono, iż w ramach LSR będą realizowane:

- operacje indywidualne w trybie konkursowym, wybierane przez radę decyzyjną,
- projekty grantowe - LGD jest beneficjentem i udziela innym podmiotom, grantów będących środkami przeznaczonymi na realizację zadań służących osiągnięciu jednego celu
- operacje własne, służące dobru ogółu, realizowane samodzielnie przez LGD.

### **Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania LSR**

Odpowiednie ukierunkowanie działań zaplanowanych w LSR wzmocni efekt synergii i będzie wzmocniać wartość dodaną zastosowanego podejścia LEADER w rozwoju obszaru. Ukierunkowane działanie pozwoli też na osiągnięcie rezultatów

i założonych celów przy planowanym budżecie w określonym czasie. Rozwój obszaru objętego LSR ukierunkowany będzie przede wszystkim na zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców poprzez tworzenie oferty rozwoju, spędzania czasu wolnego -lepszego dostępu do ogólnodostępnej infrastruktury, rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej. Projekty ukierunkowane zostaną w zakresie włączania społecznego, rozwój kompetencji społecznych mieszkańców, wsparcie innowacyjnych inicjatyw, animowanie do realizacji projektów w partnerstwie, wspieranie liderów życia publicznego, wzmocnienie organizacji pozarządowych. Wzmocnienie przedsiębiorczości mieszkańców wpłynie na wzrost potencjału gospodarczego, a to przełoży się na poprawę warunków bytowych i minimalizację ryzyka ubóstwa.

W pierwszej kolejności zaplanowane zostały działania, w wyniku których nastąpi poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, zrośnie oferta rozwoju, rekreacji i czasu wolnego. Następnie zaplanowano działania wspierające rozwój potencjału społecznego ze szczególnym uwzględnieniem operacji skierowanych do osób młodych, aktywizujące dzieci i młodzież szkolną, osoby 60+ i grupy w niekorzystnej sytuacji-kobiety.

**Tabela 11. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów, branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć**

Cele ogólne LSR	Zakres zintegrowania		
	Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów		
	społeczny	gospodarczy	publiczny
<b>Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło</b>	Bezpośrednio zaangażowany w realizację przedsięwzięcia: P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD. NGO – realizujące działanie Współpraca z NGO w zakresie P.1.2 Promocja walorów obszaru LGD.	Pośrednio zaangażowany w realizację przedsięwzięcia: P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD. Branże: usługowe: budowlane, projektowe, transportowe, stolarskie.	Bezpośrednio zaangażowany w realizację przedsięwzięcia: 1.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej - JSFP – realizujące działanie Współpraca z JSFP w zakresie P.1.2 Promocja walorów obszaru LGD.
<b>Wzrost potencjału społeczno-gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło</b>	Bezpośrednio zaangażowany w realizację przedsięwzięcia: 2.1 Strefa Aktywności Lokalnej. P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych. P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych. P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych. - NGO – realizujące działania  Współpraca przy realizacji działania z mieszkańcami, lokalnymi twórcami ludowymi, stowarzyszeniami, wiejskimi ośrodkami kultury, liderami społecznymi.	Bezpośrednio zaangażowany w realizację przedsięwzięcia: P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielone Światło.  Współpraca z podmiotami gospodarczymi w zakresie realizacji zadań dot. wzmocnienia kapitału społecznego poprzez branże: szkoleniowe, cateringowe, oferujące usługi rekreacyjne itp.	Zaangażowany bezpośrednio w realizację przedsięwzięcia: P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych. P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych. P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych. JSFP – realizujące działanie  Współpraca z podmiotami JSFP w zakresie promocji działania wśród osób wykluczonych społecznie. Pośrednio poprzez współpracę przy organizacji warsztatów, wydarzeń, udostępnianiu pomieszczeń do spotkań, szkoleń, wydarzeń, współpraca z instytucjami kultury.

Źródło: Opracowanie własne



## Rozdział VI. Cele i wskaźniki

Na podstawie wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych (badań ankietowych, spotkań zespołu roboczego, spotkań konsultacyjnych w gminach i konsultacji prowadzonych w biurze oraz za pośrednictwem strony internetowej) przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców problemów obszaru. Ze względu na różnorodność zgłoszonych przez mieszkańców problemów, odrzucono te marginalne, odpowiadające na interesy wąskich grup społecznych. Wylimowano również problemy, które nie mogą być zrealizowane ze względu na możliwości finansowe LGD oraz przepisy dot. Wdrażania poszczególnych programów. Kolejnym etapem było określenie propozycji rozwiązań problemów oraz przypisania do nich grup odbiorców, do których poszczególne działania będą kierowane. W ten sposób sformułowano 2 cele i mające prowadzić do ich realizacji przedsięwzięcia.

### Cel I

- **Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło**

### Cel II

- **Wzrost potencjału społeczno - gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło**

Powyższe cele będą realizowane przez następujące przedsięwzięcia:

#### **Cel: Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło**

- **P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD.**  
Nabór wniosków w trybie konkursowym (PS WPR). Działania dotyczące modernizacji, doposażenia lub wybudowania ogólnodostępnych, niekomercyjnych obiektów małej infrastruktury publicznej.
- **P.1.2 Promocja walorów obszaru LGD.**  
Operacje własne (PS WPR) realizowane przez LGD służące promocji obszaru LGD.

#### **Cel II Wzrost potencjału społeczno - gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło**

- **P.2.1 Strefa Aktywności Lokalnej.**  
Operacja własna (PS WPR) realizowana przez LGD służąca integracji lokalnej społeczności obszaru LGD. Działanie skierowane do mieszkańców obszaru LGD, w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji - kobiety i osoby 60+ oraz osoby młode do 25 roku życia (odzwierciedlenie znajdzie się na poziomie doboru grupy docelowej projektu).
- **P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielone Światło.**  
Nabór wniosków w trybie konkursowym (PS WPR). O wsparcie mogą ubiegać osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą (w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji - kobiety i osoby młode do 25 roku życia), osoby prawne, w tym mikro i małe przedsiębiorstwa. Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej dotyczy wszystkich działalności (wg PKD), z wyłączeniem rodzaju działalności określonych w przepisach dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR. Uwzględniając specyfikę obszaru należy przyjąć, że ukierunkowanie na konkretne branże wydaje się niezasadne. Zasadniejszą próbą wydaje się nakierowanie wsparcia w zakresie przedsiębiorczości dla osób w niekorzystnej sytuacji-kobiet, ludzi młodych, zarówno na poziomie wnioskujących jaki i planowanych operacji. Zasadne jest również wsparcie działalności gospodarczych, których profil będzie powiązany z kierunkami rozwoju LGD określonymi na poziomie celów LSR. Wsparcie to znajdzie odzwierciedlenie na poziomie kryteriów wyboru.
- **P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.**  
Wsparcie działań o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, integracyjnym, animacyjnym, sportowym. Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL-EFS+). Działanie skierowane do wszyscy mieszkańców obszaru LGD, w szczególności dzieci, młodzieży i rodzin.
- **P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych.**  
Wsparcie działań na rzecz kształcenia osób dorosłych m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji m.in. osób dorosłych, o niskich kwalifikacjach, zagrożonych degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy. Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL-EFS+).
- **P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych.**  
Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwoju społeczności lokalnych. Przedsięwzięcie skierowane do mieszkańców LGD, w tym osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem oraz dzieci. Działania na rzecz aktywizacji społecznej w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych). Realizowane w ramach projektów grantowych (FEWL-EFS+).

Realizacja celów będzie finansowana w ramach PS WPR oraz FEWL - EFS+. Cele LSR są ściśle powiązane z celami tych programów:

- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) - Cel 8: promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa,
- Fundusze Europejskie dla Województwa Lubuskiego (FEWL) - Cel Polityki 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny).

W ramach FEWL zostały określono 4 cele szczegółowe dla interwencji LEADER, w ramach których wybrano 3 do realizacji:

- Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji-kobiet, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełno sprawnościami.
- Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.
- Cel Szczegółowy (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Katalog wnioskodawców zostanie określony na podstawie obowiązujących przepisów w ramach PS WPR. Zakłada się, że cele LSR będą osiągnięte przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia:

- Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:
  - podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
  - rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych.
- Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.
- Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji-kobiet poprzez:
  - realizację operacji nieinwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia,
  - realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych.

Pomocy nie przyznaje się na operacje obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz operacje dotyczące świadczenia usług dla rolnictwa (zgodnie z przepisami dot. przyznawania pomocy w ramach PS WPR).

Cele i przedsięwzięcia sformułowano w taki sposób aby odzwierciedlały pożądany stan, do którego dąży społeczeństwo, oraz były zgodne z Planem Strategicznym dla WPR 2023-2027 oraz FEWL 2021-2027 – EFS+.

W LSR uwzględniono cele i przedsięwzięcia dedykowane ludziom młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej - kobietom. Te cele i przedsięwzięcia mają na celu zapewnienie wsparcia i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi i integracji tych grup społecznych.

Zgodnie z zasadami UE dotyczącymi równego dostępu i nie dyskryminowania płci oraz mniejszości społecznych, wsparcie oferowane w LSR skierowane jest do wszystkich grup społecznych i zapewnia potencjalnym beneficjentom równy dostęp do pomocy

**Cele i przedsięwzięcia LSR zostały określone w załączniku nr 1 do LSR.**

## Rozdział VII. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

### Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło jest Statut. Statutowymi organami Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło są:

- Walne Zebranie Członków,
- Rada Decyzyjna,
- Zarząd,
- Komisja Rewizyjna.

Statut Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło stanowi, że:

**Walne Zebranie Członków** jest najwyższą władzą Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło.

**Rada Decyzyjna** jest organem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło odpowiedzialnym za wybór operacji na poziomie lokalnym i zapewnienie że wybrane operacje są zgodne z Lokalną Strategią Rozwoju.

**Zarząd** jest organem wykonawczym Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło.

**Komisja Rewizyjna** jest organem stałego nadzoru i kontroli działalności Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło.

### Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań:

Narzędziem wdrażania LSR będą przyjęte przez LGD Zielone Światło procedury i regulaminy wyboru operacji. Zostaną one określone w celu prawidłowej realizacji przez LGD zadań związanych z przyznawaniem, wypłatą i zwrotem pomocy, w szczególności w celu opracowania ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy albo zaproszenia do złożenia wniosku o przyznanie pomocy, regulaminu naboru wniosków oraz procedur dotyczących przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy. Postanowienia regulaminu naboru wniosków i jego zmiany muszą być zgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w tym ustawą PS WPR oraz wytycznymi MRiRW oraz MFiPR.

Wszystkie przygotowane procedury charakteryzować się będą dużym stopniem przejrzystości i prostoty. LGD wypracuje procedury wyboru operacji kładąc nacisk, by zapewniały sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie organów.

**Procedury będą jawne i powszechnie dostępne** dla wszystkich zainteresowanych. Aby zachować transparentność wyboru procedury zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD, umożliwiony będzie również wgląd do procedury w biurze LGD, procedury są także jednym z elementów świadczonych w biurze doradztwa. Na transparentność procedury wyboru wpływa również publikowanie na stronie internetowej LGD dokumentacji z wyboru operacji, w szczególności zamieszczeniem na swojej stronie internetowej listy operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listy operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków przeznaczonych na przyznanie pomocy na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o przyznanie pomocy

**Proces oceny i wyboru operacji** został zaplanowany w taki sposób, aby był niedyskryminujący, pozwalał uniknąć konfliktu interesów i był zgodny z podejściem RLKS w tym gwarantował zachowanie odpowiedniego składu Rady. Uniknięcie konfliktu interesu gwarantuje deklaracja poufności i bezstronności, rejestr interesów, a także możliwość głosowania członków Rady nad wykluczeniem członka, którego ocena według kryteriów wyboru znacząco odbiega od oceny pozostałych członków Rady. Wybór operacji i grantobiorców dokonywany będzie wyłącznie przez członków Rady.

Osoby wybrane do Rady w większości posiadają doświadczenie w ocenie i wyborze wniosków. Wszyscy członkowie każdorazowo przed naborem przechodzą będą szkolenie z zakresu oceny wniosków w LGD. Wśród członków znaleźli się przedstawiciele trzech sektorów, obu płci.

**Dokumenty ustalające zasady oceny i wyboru** zostaną przygotowane przez grupę roboczą, w której skład weszli przedstawiciele wszystkich sektorów, a na ich kształt, w szczególności sposób informowania oraz dobór kryteriów wyboru, wpływ będą miały metody partycypacyjne: badanie ankietowe, spotkania otwarte. Przygotowane dokumenty poddane zostaną dalszym konsultacjom podczas dyskusji reprezentantów grup oraz otwartej przestrzeni. Zapisy skonsultowane zostaną z członkami Rady. Opracowując procedury zwrócona zostanie szczególna uwaga, aby: były one zgodne z obowiązującymi przepisami, były niedyskryminujące, przejrzyste, eliminowały wystąpienie konfliktu interesu, wymagały zachowanie frekwencji i parytetu, regulowały sytuacje wyjątkowe takie jak uzyskanie przez co najmniej dwie operacje jednakowej ilości punktów, zapewniały stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, dawały możliwość i określały zasady wniesienia protestu.

## W procesie oceny i wyboru operacji ogólne zastosowanie ma:

- **Statut**
- **Procedura/ regulamin wyboru i oceny operacji** w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD
- **Procedura realizacji projektów grantowych** w tym wyboru grantobiorców
- **Regulamin Rady Decyzyjnej** ustala ogólne zasady funkcjonowania Rady, a jego uzupełnieniem są odrębne procedury regulujące zasady ogłaszania naborów, oceny, wyboru, informowania, wskazując przy tym podmioty odpowiedzialne za poszczególne zadania inne dla projektów grantowych i inne dla ogłoszeń o naborach wniosków o udzielenie wsparcia. Zarówno Regulamin Rady, jak i procedury zawierają szczegółowe rozwiązania oraz wzory dokumentów stosowane w procesie oceny i wyboru
- **Regulamin Walnego Zebrania Członków**
- **Regulamin Zarządu**
- **Regulamin Komisji Rewizyjnej**

## Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Kryteria wyboru operacji wraz z określeniem minimalnej liczby punktów umożliwiającej przyznanie pomocy oraz kryteriami rozstrzygającymi (o ile mają zastosowanie, a w przypadku pomocy przyznawanej na operacje wybierane przez LGD – rodzaje kryteriów wyboru operacji oraz zasady ich określania) są elementem procedur wyboru i oceny operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania Zielone Światło. Kryteria zostają zatem ustanowione w tym samym trybie, co całość procedur.

Kryteria będą:

- adekwatne do analizy potrzeb rozwojowych i potencjału LSR, powiązanie kryteriów zostanie to opisane poprzez wskazanie:
  - problemu, który rozwiązywany będzie przez premiovane operacje przez kryterium (np.: problemem jest brak miejsc pracy – premiovane są operacje tworzące najwięcej miejsc pracy)
  - potrzeby, która jest zaspokajana operacjami premiovanymi przez kryterium (np.: potrzebą jest zwiększenie konkurencyjności poprzez innowacyjne rozwiązania – premiovane są operacje innowacyjne)
  - potencjału który będzie wykorzystany przez operacje premiovane kryterium (np.: potencjałem jest aktywność mieszkańców – premiovane będą operacje, które obejmą jak największą liczbę mieszkańców),
- premiujące realizację lub udział grup w niekorzystnej sytuacji określonych w LSR - kobiet oraz seniorów, ludzi młodych do 25 roku życia,
- zapewniające premiovane operacje przyczyniających się do osiągnięcia celów i wpływają na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu,
- wypracowane zostaną dla poszczególnych celów głównych strategii oraz realizowanych w ramach nich przedsięwzięć. Określone zostaną wagi punktowe poszczególnych kryteriów oraz ich definicje i sposoby ustalania wartości.

## Zmiana kryteriów wyboru

Zmiany kryteriów, podobnie jak i aktualizacje innych treści LSR, mogą (i powinny) odbywać się w sytuacjach koniecznych, a więc takich, w których zastosowanie dotychczasowych kryteriów nie przynosi zadowalającego efektu (nie realizowane są wskaźniki i cele LSR). Podstawową przyczyną zmiany kryteriów są dane z monitoringu i ewaluacji mówiące o niezadowalającym poziomie realizacji LSR. Przesłanką do zmiany mogą zostać wypracowane lepsze rozwiązania niż wskazane pierwotnie, gdy zmiana taka będzie korzystna dla realizacji LSR. Informacja taka jest podstawą do podejmowania decyzji w sprawie zmiany kryteriów wyboru. Zmiana kryteriów jest również możliwa na wniosek organów LGD oraz pracowników biura, gdy jest to konieczne ze względów prawnych. Zmiany kryteriów wyboru operacji dokonuje Zarząd. Propozycja zmiany kryteriów są poddawana konsultacjom społecznym, które odbywają się w formule online i stacjonarnie.

Konsultacje trwają od 3 do 7 dni. Przy zmianie kryteriów zwraca się uwagę, aby zmienione kryteria zawsze nawiązywały o celów, przedsięwzięć, wskaźników i powiązane były z analizą potrzeb rozwojowych i potencjału LSR. Zmiana kryterium czy innej części procedury wymaga akceptacji Zarządu LGD oraz zatwierdzenia przez Samorząd Województwa Lubuskiego.

## Innowacyjność w kryteriach wyboru

Na etapie partycypacyjnych metod konsultacji zdiagnozowano potrzebę zwiększenia konkurencyjności poprzez innowacyjne rozwiązania. Stosowanie rozwiązań innowacyjnych znalazło swoje odzwierciedlenie w analizie jako szansa. Podczas konsultacji nie wskazano konkretnych dziedzin stosowania nowatorskich rozwiązań lecz oczekiwano szerokiego stosowania innowacyjności. Odpowiedzią na wyniki diagnozy powinno być wsparcie przedsięwzięć, których wskaźnik produktu będzie innowacyjny, lub droga do jego osiągnięcia, czyli realizacja operacji przewiduje zastosowanie innowacyjnych rozwiązań, a innowacyjność tę należy odnieść do zastosowania danego rozwiązania na nowym obszarze lub w nowej dziedzinie. Wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych odbędzie się z poziomu kryteriów wyboru. W kryteriach oceny i wyboru operacji będą zastosowane kryteria premiujące innowacyjność projektów składanych w ramach LSR. **Innowacja to** wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi, procesu), nowej metody organizacyjnej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem, nowatorskich, niestandardowych, o eksperymentalnym charakterze, lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Innowacyjność będzie oceniana w odniesieniu do obszaru LSR jako całości lub jego części (np. gminy, miejscowości). Zwrócona zostanie uwaga na wpływ innowacji na rozwój obszaru LGD oraz na efekty wdrożenia innowacji, do których zaliczamy m.in.: zwiększenie funkcjonalności, użyteczności produktów i usług, unowocześnienie przestarzałych systemów, udoskonalenie technologii, usprawnienie komunikacji międzyludzkiej, optymalizację czasu pracy, ochronę środowiska naturalnego. Innowacyjność będzie badana w szczególności w ramach Przedsięwzięcia P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD, realizowanego w zakresach: poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej.

W ramach animowania do wdrożenia innowacji powstanie baza projektów innowacyjnych wdrażanych przez LGD, która będzie stanowiła źródło wiedzy i inspiracji do zastosowania innowacyjnych rozwiązań. Baza dostępna będzie na stronie LGD oraz podczas szkoleń/spotkań informacyjno-promocyjnych. Baza będzie stanowiła źródło do wykorzystania w dziedzinach niestandardowych rozwiązań służących rozwojowi obszaru LGD. Dla wdrożenia projektów grantowych ustanowiona zostanie odrębna procedura, której częścią będą kryteria wyboru dostosowane do charakteru projektów grantowych i powiązane z przeprowadzoną diagnozą. Procedura zawierająca m.in. wzory wniosku o przyznanie pomocy, wniosku o płatność, umowy i zasady kontroli grantobiorców, będzie zgodna z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w tym ustawą PS WPR oraz wytycznymi MRiRW oraz MFiPR.

LGD przewiduje realizację operacji własnych oraz grantowych, natomiast nie przewiduje realizacji projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village).

## Rozdział VIII. Plan działania

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR, gdyż poprzez założone terminy ogłaszania naborów, realizację projektów, pozwoli zrealizować cele ogólne prezentujące zamierzoną zmianę, wykorzystując przy tym środki finansowe ujęte w budżecie LSR. Aby ocenić stopień realizacji celów LSR, określono adekwatne i mierzalne wskaźniki, które są przypisane do poszczególnych przedsięwzięć. Wskaźniki te pozwalają na monitorowanie postępów w realizacji celów i umożliwiają ocenę efektywności działań podejmowanych w ramach LSR.

W ramach Planu działania LSR ustalono harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu/rezultatu. Określono w nim konkretne terminy i etapy realizacji przedsięwzięć, które są związane z osiąganiem tych wskaźników. Harmonogram ten umożliwi śledzenie postępów i terminowego wdrażania działań, co przyczynia się do skutecznej realizacji celów LSR. Zgodnie z regulacjami prawnymi poziom wdrażania LSR będzie mierzony w ramach kamieni milowych w dwóch momentach: na 30 czerwca 2026 roku oraz na 31 grudnia 2027 roku. Z Planu wykorzystania budżetu (załącznik do LSR nr 4) wynika, że warunki spełnienia kamieni milowych zostaną osiągnięte.

Harmonogram opracowano z zachowaniem zasady minimalizacji zagrożeń mających potencjalny wpływ na jego wykonalność przy uwzględnieniu zasady:

- dla PS WPR - operację uwzględnia się w planowanej/osiągniętej wartości wskaźnika produktu i rezultatu po zrealizowaniu pierwszej płatności (z wyłączeniem płatności zaliczkowych/wyprzedzających). Wyjątkiem jest wskaźnik R.37 – nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – który wlicza się w momencie zakończenia danej operacji.

- Dla FEWL-EFS+ - osiągnięcie wartości wskaźnika produktu w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie (po podpisaniu umowy) a osiągnięcie rezultatu po zakończeniu realizacji projektu.

Oznacza to, że zaplanowane terminy realizacji wskaźników obejmują niezbędny czas na nabór i ocenę wniosków, proces zawierania umowy, okres wdrażania operacji/zadania i etap jej ostatecznego rozliczenia. W związku z powyższym przyjęto bezpieczny bufor czasowy i realny harmonogram osiągania wskaźników w stosunku do zaplanowanych terminów zakontraktowania środków. Tak zaprojektowany system wdrażania pozwoli we właściwym czasie reagować na ewentualne przeszkody powodujące opóźnienia w osiąganiu wskaźników.

**Plan działania LSR został określony w załączniku nr 2 do Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego LGD Zielone Światło.**

## Rozdział IX. Plan finansowy

Przedmiotowa Strategia ma charakter Strategii dwufunduszowej i będzie finansowana z dwóch funduszy UE w ramach instrumentu RLKS: EFRROW i EFS+.

**Tabela.12 Powiązanie budżetu LSR z funduszami EFSI**

<b>Wysokość dostępnych środków w ramach LSR</b>	<b>EUR</b>
w ramach PS WPR w tym:	<b>1 562 000,00</b>
• Komponent Wdrażanie LSR	1 250 000,00
• Komponent Zarządzanie LSR	312 000,00
w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego – środki EFS+	
• Komponent wdrażanie i zarządzanie	<b>687 678,53</b>
<b>Razem</b>	<b>2 250 178,53</b>

Źródło: Opracowanie własne

Plan finansowy Strategii oparto o przewidywaną pulę środków jaka zostanie przeznaczona dla sektora finansów publicznych oraz dla pozostałych podmiotów. Operacje dla jednostek sektora finansów publicznych będą realizowane do limitu 40% środków, którego podstawą jest suma wszystkich środków współfinansujących LSR ( PSWPR+EFS+). Zaplanowane koszty operacji własnych przewidziano do wysokości limitu 20% budżetu komponentu Wdrażanie LSR.

Należy w tym zakresie podkreślić, że cała struktura budżetu była szeroko konsultowana społecznie i uzyskała ogólną aprobatę wśród społeczności lokalnej. Przedstawiona struktura budżetu wynika z konstrukcji celów i wskaźników LSR i ma swoje źródło przede wszystkim w konsultacjach społecznych, których jednym z elementów było ustalenie wielkości budżetu LSR oraz jego struktury z podziałem na poszczególne zakresy wsparcia oraz cele i przedsięwzięcia.

Jednocześnie należy wskazać, że w LSR uwzględniono inne niż objęte instrumentem RLKS, potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć. Do źródeł tych zaliczono:

- Otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych obszarze działań na rzecz młodzieży w województwie lubuskim pod tytułem: „Lubuskie Obywatelskie Inicjatywy Młodzieżowe ogłaszany przez Zarząd Województwa Lubuskiego
- Otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego Województwa Lubuskiego w ramach działania na rzecz rozwoju, w tym rozwoju obszarów wiejskich.
- Otwarty konkurs ofert na wsparcie zadań publicznych Województwa Lubuskiego na działania na rzecz seniorów w województwie lubuskim
- Konkurs Partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, realizowany w ramach Programu PS WPR 2023-2027.

Działania te będą ukierunkowane na wsparcie działań dla ludzi młodych lub/ i seniorów lub/ i osób ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji – kobiet.

Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR. W kontekście konstruowania budżetu i jego struktury związanej z celami LSR należy wskazać, że bazowano w tym zakresie na dążeniu do budżetu równoważonego, który będzie brał pod uwagę potrzeby wszystkich sektorów biorących udział we wdrażaniu LSR a jednocześnie uwzględniał specyfikę możliwych do zrealizowania operacji w ramach danego celu.

Poniżej przedstawiona struktura budżetu LSR z podziałem na przedsięwzięcia potwierdza, że udało się osiągnąć to założenie. Budżet LSR przewiduje wsparcie różnych grup docelowych. Jednocześnie w budżecie założono, że cele opierające się głównie na działaniach inwestycyjnych realizowane przez JSFP lub przedsiębiorstwa wymagają większych środków finansowych niż cele ukierunkowane na działania stricte miękkie realizowane przez sektor NGO.

**Tabela 13. Powiązanie budżetu z przedsięwzięciami LSR**

<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Budżet (w EUR)</i>
P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD.	800 000,00
P.1.2 Promocja walorów obszaru LGD.	200 000,00
P.2.1 Strefa Aktywności Lokalnej.	50 000,00
P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielone Światło.	200 000,00
P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.	220 000,00
P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych.	240 000,00
P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych.	227 678,53
<b>Razem</b>	<b>1 937 678,53</b>

*Źródło: Opracowanie własne*

W ramach komponentu „wdrażanie LSR” wsparcie udzielane będzie w zakresie projektów własnych, projektów grantowych oraz w trybie konkursowym. W ramach komponentu „zarządzanie LSR” wsparcie będzie udzielane w zakresie zarządzania i animacji.

Przedstawiony tabelarycznie w zał. nr 4 do LSR „plan wykorzystania budżetu” opiera się na następujących założeniach:

- w kolumnach „kwota ogółem” środków zakontraktowanych w Euro do..... - uwzględniono sumę kwot, na które beneficjenci podpisali umowy przyznania pomocy w danym roku – w kolejnych latach narastająco.
- w kolumnach „% wykorzystanie budżetu” zbadano stosunek wykorzystanych przez beneficjentów środków w danym roku, na podstawie podpisanych umów do całego budżetu na wdrażanie LSR . euro – w kolejnych latach narastająco.

**Budżet LSR określono w załączniku nr 3 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD Zielone Światło.**

**Plan wykorzystania budżetu został określony w załączniku nr 4 do Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego LGD Zielone Światło.**

## Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

Procesy monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja LSR są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień podczas wdrażania strategii.

Monitoring realizacji LSR stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły, rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco prowadzony będzie przez biuro LGD. Natomiast w odstępach rocznych dokonywana będzie przez Zarząd analiza monitoringu, by w razie potrzeby skorygować zaistniałe nieprawidłowości. Jako metodę raportowania przyjmuje się pisemne sprawozdania nt. postępów w realizacji LSR. Niezbędnych danych do opracowania niniejszych raportów dostarczać będzie Zarządowi biuro LGD.

Celem ewaluacji LSR jest ocena działań realizowanych przez LGD Zielone Światło ze względu na adekwatność i użyteczność tych działań w efektywnym wydatkowaniu środków, w zgodzie z założeniami i kierunkami rozwoju nakreślonymi w LSR. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd LGD, uprawniony do ewentualnego zlecenia jej ekspertom oraz podmiotom zewnętrznym. W procesie ewaluacji LGD uwzględniony będzie głos społeczności m.in. badania ankietowe, wywiady, konsultacje. Wyniki ewaluacji przełożą się na konkretne działania (np. zmiana procedur, lokalnych kryteriów, planu komunikacyjnego, planu szkoleń).

Ewaluacja wewnętrzna (bieżąca, realizowana samodzielnie) on going będąca narzędziem służącym podnoszeniu jakości oraz trafności programowania z uwagi na fakt, że daje możliwość modyfikowania pewnych założeń programu w trakcie jego realizacji w przypadku, gdy okaże się, że zmiana warunków społeczno-gospodarczych spowodowała dezaktualizację diagnozy, która była punktem wyjścia dla realizowanego programu

Ewaluacja ex-post – po zakończeniu wdrożenia.

### **Etapy ewaluacji:**

Monitorowanie: rejestrowanie postępów z prowadzonych działań, bieżące weryfikowanie zarówno tempa, jak i kierunku, w którym zmierza strategia;

Ewaluacja: szersze spojrzenie na strategię oraz sposób jej realizacji. Zidentyfikowanie i ocena: celów przedsięwzięcia, sposobów realizacji, zamierzonych i niezamierzonych efektów wybiegających poza czas i miejsce wdrażania strategii

Uzyskane dane z prowadzonego monitoringu pozwolą odnosić osiągnięte efekty do zaplanowanych w sposób ciągły, co z kolei pozwoli na sprawę interwencję i nie dopuści do odstąpienia od założonego planu działania, szkoleń czy komunikacji. Uzyskane z ewaluacji wyniki prezentowane będą w formie raportów ewaluacyjnych zawierających w sobie zalecenia – konkretne rekomendacje.

### **Sposób wykorzystania wyników z:**

monitoringu – w przypadku odstępstw od założonych planów, polegać będzie na powrocie do pierwotnych założeń lub w wyniku znaczących przeszkód zmiany tych planów bez uszczerbku i zagrożenia dla wdrożenia LSR. Zasadniczo ma za zadanie utrzymania tempa pracy i właściwego kierunku podejmowanych działań, może ewentualnie wskazać działania nadprogramowe i zbędne lecz nie będzie powodował znaczącej ingerencji w zakres proceduralny.

ewaluacji - wymagać będzie głębszych analiz i wprowadzenia zmian naprawczych. Wymagać zatem będzie interwencji w brzmieniu regulaminów, procedur, planów, statutu czy LSR, co z kolei musi odbywać się z zachowaniem warunków opisanych w przepisach prawnych i zapisów umów ramowej i na funkcjonowanie. Istotne jest aby przy zmianach tych zachować warunki opisane w LSR takie jak: udział lokalnej społeczności czy procedury zmiany kryteriów, LSR, itp.

Charakterystyka źródeł danych oraz sposobu pomiaru i oceny danych:

1. Dane własne LGD – informacje gromadzone w toku normalnej działalności LGD, w szczególności w ramach obowiązkowej sprawozdawczości. Dane własne obejmują:
  - wskaźniki planu komunikacji,



- dane ilościowe dotyczące doradztwa w Biurze,
  - dane gromadzone w trakcie naborów (m.in. terminy naborów, ilość złożonych wniosków, środki finansowe przypisane do naborów)
  - wskaźniki LSR, EFSI,
  - realizację budżetu LSR,
  - dane dotyczące pracy organów LGD,
  - informacje o szkoleniach dla pracowników Biura i członków organów LGD.
2. Badania własne:
- ankieta monitorująca dla beneficjentów i grantobiorców – badanie pozwoli na zbieranie istotnych informacji dotyczących postępu rzeczowo-finansowego.
  - badanie ankietowe osób korzystających z doradztwa – dobrowolne badanie realizowane na bieżąco, w którym jednostką analizy będzie jakość udzielonego doradztwa. O wypełnienie ankiety będą proszone osoby korzystające z doradztwa w Biurze LGD;
  - badanie ankietowe uczestników spotkań informacyjno-szkoleniowych organizowanych przez LGD

Wykaz rysunków:

Rysunek.1 Mapa obszaru LGD Zielone Światło oraz gmin znajdujących się na obszarze.

Wykaz tabel:

- Tabela 1. Powierzchnia i liczba mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD
- Tabela 2. Metody partycypacji
- Tabela 3. Zmiana liczby mieszkańców gmin obszaru LSR w latach 2013-2020
- Tabela 4. Liczba i udział procentowy kobiet na obszarze LGD
- Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD
- Tabela 6. Udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym
- Tabela 7. Struktura osób w liczbie osób bezrobotnych
- Tabela 8. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
- Tabela 9. Placówki szkolne na obszarze LGD
- Tabela 10. Wykaz powiązań celów LSR z innymi dokumentami strategicznymi.
- Tabela 11. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów, branż w celu kompleksowej realizacji
- Tabela 12. Powiązanie budżetu LSR z funduszami EFSI
- Tabela 13. Powiązanie budżetu z przedsięwzięciami LSR

Wykaz wykresów:

- Wykres 1. Przedstawiciele grup interesu sektorów w Radzie LGD.
- Wykres 2. Udział procentowy obszarów prawnie chronionych na terenie LGD na dzień 31.12.2020 r.
- Wykres 3. Udział lasów w gminach LGD.
- Wykres 4. Gęstość zaludnienia.
- Wykres 5. Struktura wieku mieszkańców stan na 31.12.2020 r.
- Wykres 6. Potencjał obszaru LGD.
- Wykres 7. Obszary wsparcia.
- Wykres 8. Grupy społeczne wymagające wsparcia w ramach LSR.
- Wykres 9. Tematyka wsparcia w ramach LSR.

Wykaz literatury:

1. Plan Strategiczny WPR 2023-2027.
2. Program Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027.
3. „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030” (KSRR 2030).
4. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.
5. Program Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego z horyzontem czasowym do roku 2030”.
6. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Krosno Odrzańskie na lata 2016-2025.
7. Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Dąbie do roku 2025.
8. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020. Warszawa 2015. Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane.

Załącznik nr 1 do Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Zielone Światło - Cele i przedsięwzięcia

Planowane cele i przedsięwzięcia w ramach LSR na lata 2023 - 2027			
<b>Budżet (w EUR)</b>	<i>Przedsięwzięcia w ramach C.1</i> <b>Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło</b>	<b>Sposób realizacji</b> <i>(konkurs, projekt grantowy, operacja własna)</i>	<b>Grupa docelowa</b>
800 000,00	P.1.1 Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD.	Konkurs w ramach PS WPR	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści
200 000,00	P.1.2 Promocja walorów obszaru LGD.	Operacja własna w ramach PS WPR	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści
<b>Budżet (w EUR)</b>	<i>Przedsięwzięcia w ramach C.2</i> <b>Wzrost potencjału społeczno - gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło</b>	<b>Sposób realizacji</b> <i>(konkurs, projekt grantowy, operacja własna)</i>	<b>Grupa docelowa</b>
50 000,00	P.2.1 Strefa Aktywności Lokalnej.	Operacja własna w ramach PS WPR	Mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji - kobiety i osoby 60+ oraz osoby młode do 25 roku życia
200 000,00	P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielone Światło.	Konkurs w ramach PS WPR	Osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą (w szczególności grupa w niekorzystnej sytuacji - kobiety i osoby młode do 25 roku życia), osoby prawne, w tym mikro i małe przedsiębiorstwa.
220 000,00	P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.	Projekty grantowe w ramach FEWL - EFS+	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności dzieci, młodzież i rodziny
240 000,00	P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych.	Projekty grantowe w ramach FEWL - EFS+	Dorośli mieszkańcy obszaru LGD o niskich kwalifikacjach, zagrożone degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy
227 678,53	P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych.	Projekty grantowe w ramach FEWL - EFS+	Mieszkańcy LGD, w tym wykluczeni społecznie lub zagrożeni wykluczeniem społecznym oraz dzieci

Załącznik nr 2 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD Zielone Światło - Plan działania

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa Wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
<b>C.1.</b>	<b>Wzrost atrakcyjności turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej LGD Zielone Światło</b>													
Przedsięwzięcie P.1.1.1 <b>Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD</b>	Liczba inicjatyw / operacji na rzecz obszaru LSR	0	0%	6 sztuk	50%	6 sztuk	100%	0	0%	0	0%	0	0%	<b>PS WPR</b>
Przedsięwzięcie P.1.2 <b>Promocja walorów obszaru LGD</b>	Liczba inicjatyw / operacji na rzecz obszaru LSR	0	0%	0	0,00%	1	33,33%	1	66,66%	1	100%	0	0%	<b>PS WPR</b>
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. <u>Jednostka miary:</u> liczba osób.	0		2500		2500		0		0		0		<b>PS WPR</b>
Wskaźnik rezultatu W.1.1.1	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. <u>Jednostka miary:</u> liczba osób.	0		0		50		50		50		0		<b>PS WPR</b>

C.2.	Wzrost potencjału społeczno - gospodarczego obszaru LGD Zielone Światło													
Przedsięwzięcie P.2.1 Strefa Aktywności Lokalnej	Liczba inicjatyw / operacji na rzecz obszaru LSR	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%	0	0%	0	0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielone Światło	Liczba operacji polegającej na podjęciu lub rozwoju działalności gospodarczej	0	0%	0	0%	7	100%	0	0%	0	0%	0	0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.3 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	200 osób	66,66 %	100 osób	100%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	FEWL - EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	1 sztuka	100%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	FEWL - EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	200 osób	66,66%	100 osób	100%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	FEWL - EFS+

Przedsięwzięcie P.2.4 Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	30 osób	27,27%	0	0%	50 osób	72,75%	0	0%	30 osób	100%	0	0%	FEWL - EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	1 sztuka	100%	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0%	FEWL - EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	30 osób	27,27%	0	0%	50 osób	72,75%	0	0%	30 osób	100%	0	0%	FEWL - EFS
Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	80 osób	30,76%	0	0%	100 osób	69,23%	0	0%	80 osób	100%	0	0%	FEWL - EFS+
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	1 sztuka	100%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	FEWL - EFS+
	Ludność objęta projektami ramach strategii zintegrowanego rozwoju	80 osób	30,76%	0	0%	100 osób	69,23%	0	0%	80 osób	100%	0	0%	FEWL - EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.1.	42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. <u>Jednostka miary: liczba osób.</u>	0		0		0		77		0		0		PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. <u>Jednostka miary:</u> Liczba utworzonych miejsc pracy.	0		7		0		0		0		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3.1	Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	0		130 osób		60 osób		0		0		0		FEWL - EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.3.2	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	0		130 uczniów		60 uczniów		0		0		0		FEWL - EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.4	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0		18 osób		0		30 osób		0		18 osób		FEWL - EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.5	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	0 osób		50 osób		0		70 osób		0		50 osób		FEWL - EFS+

Załącznik nr 3 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD Zielone Światło - Budżet LSR

Formularz 3: Budżet LSR				
PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFIS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 250 000,00	0,00	687 678,53	1 937 678,53
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	312 500,00	0,00	0,00	312 500,00
<b>Razem</b>	<b>1 562 500,00</b>	<b>0,00</b>	<b>687 678,53</b>	<b>2 250 178,53</b>

\* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

\*\* W wierszu odpowiadającym danemu EFIS, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.



Załącznik nr 4 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD Zielone Światło - Plan wykorzystania budżetu

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR												
Fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:											
	2024-12-31		2025-12-31		2026-12-31		2027-12-31		2028-12-31		2029-12-31	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu
<b>EFROW</b>	0	0%	850000,00	68%	300000,00	92%	100000,00	100%	0	0%	0	0%
<b>EFS+</b>	290000,00	42,17%	70000,00	52,35%	187678,53	79,64 %	0	0%	140000,00	100%	0	0%
<b>EFRR</b>	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
<b>RAZEM</b>	290000,00	14,96%	920000,00	62,44%	487678,53	87,61%	100000	92,77%	140000,00	100%	0	0%